

Deel V

Op naar het derde millennium¹

Vele 'wazige' richtingen om te kiezen, in Asperen maar ook in Zwolle ...

Boer Blauw van Noord Holland

Een vooruitstrevende boer was hij, met veel grond om te bewerken maar met weinig grond in eigendom. Hij was ook niet iemand die zich alleen richtte op melkvee of uien, hij had melkvee, varkens, rabarber, aardappelen. Dat is een van de redenen dat een van zijn zoons Hans nu nog veel kan vertellen over [de selectie van] diverse soorten en kwaliteiten aardappelen. Die zoon was de 3e uit een nest van twee jongens en één dochter, hij werd later ontwikkelingswerker onder Jan Pronk, daarna werd hij (Hans) leraar aan de voormalige Koloniale Landbouwschool te Deventer. Overigens, die zoon Hans kan ook veel vertellen over rabarber en over de rest van de wereld, want praten zit hem in het bloed, van zijn vader. Een van de redenen om naar de veemarkt te blijven gaan was dat het daar zo gezellig was. Over de moeder is ons niet veel bekend, alleen dat ze 'moes' werd genoemd door 'boer Blauw'. De 'ongelovige' Boer Blauw reed in een volkswagen busje tot zijn 90e van Heerhugowaard naar Deventer om zijn katholieke schoondochter Dorien een partijtje aardappelen te brengen voor haar verjaardag. Op zijn 82e viel hij nog uit de appelboom toen de tak waar hij van plukte steeds hoger ging hangen en oen de trap waar hij op stond op een gegeven moment de tak niet meer kon bereiken. Althans, dat wil het verhaal maar dat wordt voor waar verteld. Boer Blauw was ook niet bang om iets nieuws te beginnen. Zo was hij de eerste boer die in pak weg 1965/66 snijmaïs verbouwde in Noord Holland. Het 'spoot de grond uit' en dit verhaal wil dat de trein langzamer ging rijden bij die akker zodat de conducteur aan de passagiers kon uitleggen wat daar groeide. Hans weet nog dat alles met de hand geoogst moest worden omdat er niet aan gedacht was dat er speciale oogstmachines voor nodig waren. Maar ja, je doet aan vernieuwing of je doet er NIET aan.

¹ Voor ons als West-Europese neder-landers is dit het derde millennium, gerekend vanaf de tijd dat keizer Augustus het bewind voerde over Syrië. In die buurt werd toen Christus geboren terwijl wij hier nog in berenvellen rondliepen, argwanend bekeken door de toen heersende roomse keizers Caesar, Hadrianus en collegae). Maar voor anderen begon de wereld reeds eerder, zoals voor de joden nu al ruim 4000 jaar geleden (of zo), de Chinezen 'tellen' ook al millennia en als gekke toevoeging: de Saudi's kwamen later echt kijken rond 600 na Christus ook al vliegen ze al met hun luchtvaartmaatschappij sinds 1320 (rara hoe zit dat).

Het huis 'Scherpenheuvel', ooit de boerderij van boer Blauw waar weinig landbouw meer te zien is, waar het lusthofje nog wel te zien is maar waar stad en wegen de velden hebben 'opgegeten'. Rechts de voormalige koloniale landbouwschool in Deventer waar ooit Mansholt is opgeleid tot theeplanter en architect van de huidige Europese Landbouw, maar die nu ook is opgeheven, o.a. wegens gebrek aan belangstelling voor landbouwopleidingen.

Praten maar ook innovatie zit de familie in het bloed en een kleindochter werkt nu aan het concept van 'smart soils', in het nederlands een 'slimme grond' die met o.a. micro-organismen de grond andere eigenschappen kan geven, bijvoorbeeld om minder water door te laten. Boer Blauw was opgegroeid en vergroeid met het land in de kop van Noord Holland. Hij praatte er graag over, hij schreef er ook graag, een paar van die stukjes hebben we al eerder vermeld, een ander stukje staat hieronder. Hij heeft toestemming gegeven. maar hij zou het wel goed hebben gevonden. "Tob niet" zei boer Blauw dan, "het wordt toch anders!"

Hans & Dorien Blauw

Het tuinhuisje van 'Scherpenheuvel'

Als men mij vraagt waar wij wonen, en ik antwoord dan Kruispunt Middenweg –West. Tangent / Krusemanlaan, dan hoor ik heel vaak: "dat zegt me niets". Als ik daarna zeg: "bij dat mooie prieeltje, dan is het antwoord bijna altijd: O, daar, dan weet ik het heel precies, daar zou ik graag in willen wonen". 'Hoeve Scherpenheuvel' was een mooie Noord-Hollandse stolpboerderij, die echter in september 1917 ten gevolge van hooibroei is verbrand. Het werd toen bewoond door de familie Kant. Het was op een zaterdagmorgen en hun drie kinderen zaten op de Openbare Lagere School nr. 2 (anders gerichte scholen hadden we toen nog niet). Dit was op de plaats waar nu Coetenburgstraat heet, schuin tegenover Dr. Twisk. Door de hoek in de Middenweg en omdat er in Kil nr 2, 3 en 4 weinig woningen stonden keken de kinderen recht op Scherpenheuvel en zagen de vlammen uit het dak slaan. Ook mijn vrouw was een van die leerlingen waar dit veel indruk op heeft gemaakt.

De boerderij, die eigendom was van een hoge militair, is toen weer opgebouwd en draagt nu het jaartal 1918. Voorjaar 1923 werd mijn vader pachter hiervan en verhuisden wij vader, moeder en 5 zonen, naar Scherpenheuvel. We hebben het er altijd goed kunnen vinden. Echter moeder kreeg al meer te maken met een zeer ernstige vorm van reuma, waar geen raad voor bestond. Na enige jaren raakte ze in een invalidewagentje. Ze was een heel lieve vrouw die ondanks haar handicap en pijn nooit klaagde en vele anderen nog tot steun was. De oorlogsjaren gaf haar ook veel zorg. Meer om het leed wat de mensheid werd aangedaan, als om haar zelf. Maar toch ook speciaal de kinderen en kleinkinderen. Behalve broer Aris, die in Leeuwarden woonde, met Nel en hun 3-jarige zoontje Peter, woonden we allen in Heerhugowaard en omgeving. Maar toen we oktober '44 helemaal geen contact meer met Leeuwarden konden krijgen begon haar dat al meer te verontrusten. Tot ik zei: "Nou, ik fiets er wel even heen". Bepaalde uren werd volgens de gegevens de Afsluitdijk opengesteld. Omdat ik nogal bij de voedselvoorziening was betrokken had ik een 'Ausweiss' wat inhield dat ik niet in eerste plaats voor 'arbeidsinzet bij onze Duitse weldoeners' zou worden gevorderd.

En zo gebeurde het dat ik op zaterdagmorgen 29 oktober '44 op de fiets stapte richting Leeuwarden. Het was een prachtige herfstdag met een licht briesje uit het zuid-westen. Ik had

nog en redelijk goede fiets met ook nog luchtbanden. En zo kwam ik ca. 12 uur in Leeuwarden aan in de Arumerstraat. Maar ik kwam wel in een panieksituatie. Broer Aris was ondergedoken bij de burenen en durfde met zijn hoofd niet boven het raampost te komen. Dit in verband met een grote razzia naar werkbare mannen, die de vorige dag was gehouden en waarvan de hyena's nog niet uit Leeuwarden waren vertrokken. Ik was dan ook wel heel erg welkom daar er ook nog geen boodschappen waren gedaan en ik gelukkig een en ander had meegebracht en ook de stad wel in durfde voor nog wat inkopen. De daarop volgende zondag leek het gevaar wat geweken. Ik ben toen op de fiets gestapt en bij een boer in Tjiekkerk een paar flesschen melk weten te bemachtigen. Het was prachtig weer die dag. Duidelijk kon ik de bombardementen horen van nog na de slag om Arnhem. Maar hoe moest het nu verder. De angst zat er nog goed in. En ik moest weer naar huis. M'n voorstel was, geef Petertje maar met mij mee, op een zitje voor op de stang van de fiets en komen jullie mogelijk later met een kaaswagen mee naar Noorholland. Broer Aris was werkzaam bij de Friesche Bond van Zuivelfabrieken en had daardoor wel een kans voor. Na veel overwegingen werd alzo besloten.

<p>De nieuwe generatie Blauw en 'biosealing': Smartsoils® – soils on Demand. Abstract</p> <p>Soil has always been a very important building material, but it was never possible to change it the way it was desired. GeoDelft has developed a new concept "soils on demand", with the name SmartSoils®. SmartSoils® has developed innovative techniques to change soil properties on a natural way in-situ. The aim of SmartSoils® is to engineer macro parameters based on micro reactions. The techniques include BioGrout, reinforcement of ground; BioSealing, blocking the ground; and BioSlurry, reuse of water-materials:</p> <p><i>[...] BioSealing is a natural method that enables soil permeability to be influenced on site. Leaks in water retaining structures are easily and efficiently sealed. In addition, natural water-retaining layers like peat and clay layers can be sealed. Compared with traditional repair methods, bioSealing does not require injection at the exact location of the leak but the injection had to be situated in the area where the groundwater flow is directed towards the leak. The main application areas for BioSealing are excavations, tunnels, wells and (salty) seepage and leaking of dams. To initiate the BioSealing process, nutrolase will be injected into the ground that is transported to the leak with the groundwater flow. The nutrolase mainly stimulates the microbial activity in the soil at the leak. This is because at the leak the flow is the highest, causing a continuous replacement of nutrients. This results in the formation of bioslime and mineral deposition in the leak, so blocking the soil particles. BioSealing has been proved successful on lab scale as well as in the field, where in a period of 4-6 weeks, the flow of groundwater decreased with a factor 5-20. In 2005, it was used for the first time on practical scale to salty seepage near the HSL-aqueduct Haarlemmermeer in the High Speed Railway Amsterdam-Parijs. Because of the fragile and complex ecosystem at the Haarlemmermeer polder, only BioSealing was the feasible solution, due to the environmentally-friendly principle. Further practical developments will be executed in co-operation with different internal parties, while further scientific research planned by the Delft University of Technology and the University of Utrecht [...].</i></p> <p style="text-align: right;">Maaïke Blauw</p>
--

Maar het weer was totaal omgezwaaïd. Harde noordoosten wind wat voor mij eigenlijk heel gunstig was, maar een temperatuur van maar plus minus 2 °C en een grauwe lucht. Dus werd Petertje heel dik ingepakt en gingen we richting Holland. Het was inmiddels rijkelijk laat geworden en ik moest zorgen voor donker aan Den Oever te zijn in verband met sluiting van de hekken. Enkele kilometers op de Afsluitdijk, Petertje: "Oom Piet, ik moet plassen!" Gezien de tijd durfde ik daar niet aan toe te geven, ook in verband met het uit- en weer inpakken. Ik wees op het Monument in de verte en zei: als we daar zijn. Maar toen het zover was, zei ik dat ik de Stevin Sluizen bedoelde bij Den Oever, om eerst maar achter de hekken te zijn. Gelukkig kwamen we daar nog droog aan en vervolgden na deze kleine rustpauze onze weg. Maar bij Wieringerwerf kregen we een lekke band. We klopten toen aan bij Tuincentrum Jan Kruit. Deze mensen hadden al eerder, ook door oorlogssituatie, onze burenen geweest. Hier werden we heel hartelijk ontvangen, kregen een goede maaltijd en een goed bed. De volgende morgen band geplakt en kwamen we 's morgens om ong. 10 uur, onder hagelbuien in Heerhugowaard aan, tot grote opluchting van vooral mijn Moeder.

Ook al door de oorlogsomstandigheden waren we in contact gekomen met Aannemer Peruin uit Koog-Zaandijk. Daar in 'De Zaan' heel veel bedrijven stil lagen, had ook hij heel weinig te doen, ofschoon de oorlog toch al over was. Met het oog op de toestand van m'n Moeder stelde hij ons voor (de 5 gebroeders) om een tuinhuisje te bouwen, waar ze zo met haar wagentje in zou kunnen rijden om daar van zon en uitzicht te genieten. En zo kwam ong. juli '45 de kap van het

tuinhuisje per boot aan bij 'de Draai' (Oostdijk) 4 hoog en 4 breed met een puntdak en rondgewelf. Heel artistiek. Moeder heeft daar nog 7 jaar genot van gehad tot ze door 'reum om het hart' is overleden. En het aanzien van 'Scherpenheuvel' is door het tuinhuisje stellig niet achteruit gegaan. Petertje is die nacht, 1 november 1944, vier jaar geworden. Daardoor zal ik deze datum nooit vergeten.

Boer Blauw, 'Scherpenheuvel', jan. 1990

Impressies uit het brons groen eikenhout

Direct naar mijn Wageningse jaren was ik, nu 35 jaar geleden vanuit oorspronkelijk de buurt van Leiden terecht gekomen in Brabantse jaren, waar ik al iets van de zuidelijke en vooral Bourgondische sfeer heb kunnen proeven, en van daar ben ik met mijn gezin afgezakt naar het diepere zuiden om bij de provincie Limburg te gaan werken. Wij gingen wonen in Maastricht, want daar staat het Gouvernement, waar vanuit de provincie wordt bestuurd door de Gouverneur (Commissaris van de Koningin), een handvol Deputés (Gedeputeerden) en Statenleden die zich tegenwoordig het 'Limburgs Parlement' noemen. Alles dus net wat anders dan de rest van Nederland en daar zijn ze trots op in Limburg, evenals op Brand bier. Bij dat Gouvernement werk ik nu zowat 25 jaar en ik zet mij daarbij in voor het wel en wee van het Limburgse landelijk gebied.

Intermezzo: 'Maastrichtenaars'

Voor de Maastrichtenaar zit de wereld eenvoudig in elkaar. Je hebt Maastrichtenaars, boeren en Hollanders. De aanduiding boer wordt gebruikt voor alle Limburgers die niet in Maastricht wonen en Hollander is alles wat van buiten Limburg komt. Binnen Maastricht worden nog de Sjengen onderscheiden, Sjengen zijn degenen die geboren en getogen zijn binnen de contouren van de oude stadsmuren (deels nog aanwezig: gaat dat zien!) Pech heb je als je als trotse Fries of Tukker in Maastricht verzeild raakt: je bent dan gewoon een Hollander. Daarnaast kennen ze in Maastricht nog de Belsen en de Pruisen. (duitsers)

De Limburgers hebben altijd het gevoel gehad dat zij een wingewest waren van Holland. In Holland werd alles bepaald. Een beetje Kalimero gevoel dus. In het verleden waren er natuurlijk de mijnen waar de 'koempels' kolen voor de Nederlandse economie produceerden. Grind- en zandwinning is ook al zo'n beladen onderwerp. De Maas heeft gezorgd voor dikke pakketten grind en zand die hard nodig waren om het beton voor de wederopbouw van Nederland en de Deltawerken te produceren. Limburg bleef zitten met uitgestrekte waterplassen oftewel de gatenkaas rond Roermond. Limburgers zijn geen Friezen met een watersporttraditie, dus veel vreugde beleven ze daar niet aan. Dat Kalimero gevoel t.o.v. Den Haag heeft er toe geleid dat Limburg met de omliggende buitenlandse regio's de banden heeft aangehaald om tot een sterke Euregio te komen. Ook worden de banden met Belgisch Limburg steviger. Soms hoor je zelf het geluid dat er één Provincie Limburg zou moeten komen: de Groot Limburgse gedachte. Het is inderdaad zo dat er nog steeds lieden rondlopen die niet kunnen verkroppen dat in 1836 de beide Limburgen gescheiden werden. De Maas werd de grens en het westelijke deel van Maastricht werd een enclave in België.

Intermezzo Limburg

Tot groot verdriet van de Limburgers wordt het Limburgs niet als echte taal erkend, er zijn geen vaste grammaticaregels en elke dorp, stad of regio heeft zijn eigen vocabulaire en grammatica. Het is dus een zootje, iedereen roept maar wat. De Maastrichtenaar gebruikt veel uit het Frans afgeleide woorden, terwijl in Kerkrade een soort Duits wordt gesproken. Als gediensig ambtenaar die goed naar de burgers moet luisteren kan dat wel eens problematisch zijn. Telefoontjes van opgewonden lieden in dialect waar je geen touw aan kan vastknopen. Op den duur weet je wel hoe je daarmee om moet gaan en wist u overigens dat het Limburgs volkslied alleen maar een 'Hollandse' tekst kent.

De Maas en haar zijriviertjes hebben altijd al een stempel gedrukt op de ontwikkeling van Limburg. Zowel in positieve als negatieve zin. Er was scheepvaartverkeer mogelijk en de stroming van de Maas werd benut voor het aandrijven van graanmolens, oliemolens etc. Uit oude prenten die nog beschikbaar zijn blijkt dat in de Maas bij Maastricht vloten waren verankerd

waarop watermolens waren gemonteerd. Maar dezelfde Maas zorgde regelmatig voor overstromingen en de nodige schade.

Grote overstromingen waren er in 1926, 1993 en 1995. Werden er in Holland dijken langs de rivieren gebouwd om het achterliggende land te beschermen, in Limburg was dat niet aan de orde. Overstromingen waren weliswaar lastig en konden veel schade veroorzaken, maar doden vielen er niet. Immers het Maasdal met zijn flauwe dalwanden loopt bij hoogwater geleidelijk vol, iedereen kan op tijd weggomen. Het Rijk pompte liever geld in dijkverzwaringen in het rivierengebied. De Limburgers hadden leren leven met het ongemak van incidenteel natte voeten en sterker, zij tartten de Maas door allerlei ruimtelijke ontwikkelingen toe te staan in het winterbed waardoor de kansen op overstromingen en grote schade alleen maar toenamen. Die overstromingen kwamen er in 1993 en 1995 en toen waren de rapen gaar. Er werd schande van gesproken dat Limburg niet beveiligd was tegen overstromingen. Een gelaarsde Majesteit bezocht het getroffen gebied met in haar kielzog een stoet van politici die riepen dat dit nooit meer mocht gebeuren (het was gelukkig verkiezingstijd!). Er kwam inderdaad wat geld van het rijk om bescheiden kades aan te leggen langs de Limburgse Maas. Uitdrukkelijk werd er door het rijk niet over dijken gesproken, in het verre Den Haag blijft men van mening dat het gaat om de voorkoming van wateroverlast en niet van een watersnood. In Limburg moeten ze niet zo dramatisch doen.

In het begin van de jaren negentig werd in Limburg een plan ontwikkeld om zonder dijken of kaden Zuid Limburg te beveiligen tegen overstromingen door de Maas. Door verlaging en verbreding van het winterbed van de Maas en/of het aanleggen van nieuwe stroomgeulen zou de afvoercapaciteit aanzienlijk kunnen worden vergroot, waardoor wateroverlast in de langs de Maas liggende dorpen vrijwel tot het verleden zou gaan behoren (Grensmaasproject). terwijl er een aanzienlijke oppervlakte nieuwe natuur ontstaat. Het geniale van het plan is dat het de overheid relatief weinig geld gaat kosten, omdat de weinig populaire 'grindboeren' de klus graag wilden klaren, omdat zij zo langzamerhand door hun concessies bij Roermond waren. Na een voorbereiding van circa 15 jaar (!) kon in 2008 het werk beginnen. Als alles volgens planning verloopt, zullen de werkzaamheden in 2020 zijn afgerond. Zuid Limburg is dan beter beveiligd tegen overstromingen en heeft er een grote oppervlakte natuur bij.

Als Wageningse cultuurtechnicus leerde ik in de zeventiger jaren dat landbouwgronden een deugdelijk ont- en afwatering moesten hebben. In de praktijk kwam dat neer op het 'normaliseren van beken, zodat een diepe ont- en een snelle afwatering kon worden bewerkstelligd. De voormalige Cultuurtechnische Dienst zorgde ervoor dat ruilverkavelingsplannen werden gemaakt en uitgevoerd die o.m. leidden tot een vooral voor de landbouw optimale waterbeheersing in een confectielandschap. In heel Limburg zijn de resultaten van die arbeid te zien en te merken. Meanderende beken werden rechtgetrokken waardoor de afvoercapaciteit weliswaar groter werd, maar de ecologische betekenis kleiner. Uit mijn studietijd herinner ik mij nog een excursie in Limburg waar wij door een trotse waterschapper werden gewezen op een kaarsrechte beek met strakke taluds die net opgeleverd was. Een prachtig staaltje van waterbouwkunde!

Maardoor de provincie werd eind jaren 90 een inventarisatie gemaakt van de toestand van de natte natuur. Hieruit bleek dat veel van de van oorsprong natte natuurterreinen, waaronder de Peel, ernstig verdroogd waren. Als belangrijkste oorzaken werden genoemd de ruilverkavelingen, de grindwinning, de onttrekkingen van drink- en industriewater en de bruinkoolwinning vlak over de grens in Duitsland. Opmerkelijk is ook dat door de ingrijpende beeknormalisaties er in droge periodes meer behoefte ontstond aan beregening, hetgeen weer leidde tot een verdere verdroging. Als je dat allemaal op een rij zet, vraag je je af of waarom wij in de zestiger en ook nog in de zeventiger zo kortzichtig met ons watersysteem omsprongen. In die tijd waren er wel protesten uit de groene "langharige" hoek, maar daar werd weinig mee gedaan: de **afvoernormen waren heilig.**

Een kudde Mergellandschapen die soms letterlijk onder de grond verblijft in de grotten van Zuid Limburg (links), een 'holle weg' (midden) en een gedenkplaat voor wereldoorlog II aan de 2000 jaar oude brug van Maastricht

Wij zitten nu in een andere tijd. In Nederland - en zeker ook in Limburg - is vanaf de jaren 90 het besef gegroeid dat wij anders moeten omgaan met ons watersysteem, een en ander werd nog versterkt door de verandering van het klimaat. Ondermeer door het verloren gaan van de sponswerking van de bodem werd verdroging in de hand gewerkt, terwijl in natte tijden de afvoerpieken verhevigden. Voor Limburg zit daar nog een aparte dimensie aan. Onderzoek toonde aan dat in het gehele stroomgebied van de Maas, tot in Frankrijk toe de sponswerking sterk was afgenomen als gevolg van het volbouwen van het winterbed, ontbossingen en beeknormalisaties. Watersysteemherstel werd een belangrijk speerpunt van het Limburgs waterbeleid. Samen met de waterschappen werd vanaf dat moment gewerkt aan het herstel van de beken en de vernatting van natuurterreinen, waarbij vaak weer werd gekozen voor hermeandering met de mogelijkheid van natuurlijke waterberging. Ook werd de boeren werd geleerd om bewuster om te gaan met water (bereggen op maat). Het resultaat is dat langzamerhand de verdroogde natuur zich kan herstellen, terwijl de boeren minder behoeven te bereggen. **De in mijn studententijd rechtgetrokken beek meandert weer!**

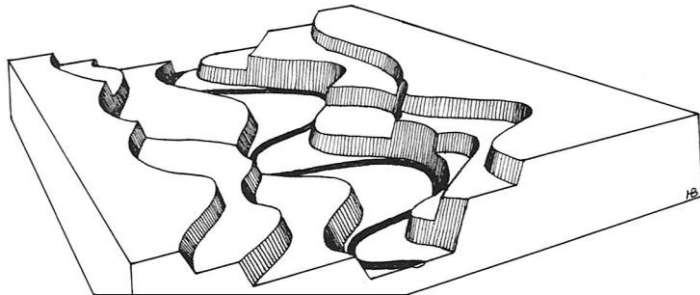

Het toonvoorbeeld van een beek 'normalisatie', wat is 'normaal'? (links). Dan de Grote Molenbeek tussen Meerlo en Wanssum, zoals je ziet zijn de bochten vers gegraven (midden). Daarna de ge-re-natureerde Vloedgraaf bij Susteren. Je ziet dat zoiets fraai kan uitpakken!

Vanwege de geografische ligging van Limburg zijn wij voor het waterbeheer sterk afhankelijk van de omringende landen. Graag zouden wij zien (wij blijven een volk van schoolmeesters) dat deze het waterbeheer op dezelfde manier aanpakken als wij. Dat is natuurlijk eigen belang, omdat wij via de Maas van een aantal kleine en grotere riviertjes het water moeten ontvangen 'zoals het is'. Wij hebben geen behoefte aan vuil of te veel water in de vorm van hoge afvoerpieken, maar ja, je kan het water moeilijk tegenhouden aan de grens en ons land reserveren voor 'eigen water' (mogelijk een leuk item voor Wilders). Het probleem is hoe je afspraken moet maken met de burens. Dan loop je aan tegen het feit dat de bestuurlijke organisaties in Duitsland, Vlaanderen en Wallonië behoorlijk verschillen met de Nederlandse situatie. Wil je op bestuurlijk niveau over grensoverschrijdend waterbeheer praten, dan moet dat in België op Gewestelijk ministerieel niveau, maar die Vlaamse of Waalse ministers willen alleen maar met Nederlandse ministers praten en niet met een Gedeputeerde van een provincie. Nederland verkeert in de gelukkige situatie dat het regionale waterbeheer een provinciale zaak is, in de omringende landen liggen die bevoegdheden geheel anders, dat maakt het dus veel ingewikkelder. Ambtelijk overleg gaat wat eenvoudiger, maar opvallend is dat waar wij vanuit Nederland met delegaties van hooguit 3 man verschijnen, men aan Duitse, Waalse of Vlaamse kant met delegaties 10 man aankomt. Iedereen moet er bij zijn of men nu wel of niets te zeggen heeft. Wij klagen in Nederland wel eens over

inefficiënte ambtenarij, in de omliggende landen is het vele malen erger. Collega ambtenaren van over de grens hebben meestal weinig mandaat om afspraken te maken en toezeggingen te doen. Dat alles maakt dat het allemaal erg stroperig en moeizaam om tot afstemming te komen. Er is dus nog een behoorlijke slag te maken. Gelukkig heeft de EU haar lidstaten verplicht om op stroomgebiedniveau de plannen af te stemmen. Laten wij hopen dat deze opgave de partijen dwingt om meer rekening met elkaar te houden.

Een typisch Limburgs probleem is de erosie in het Zuid Limburgse Heuvelland. De ‘vierde’ grondsoort van neder-landen is ‘loss’ fijn zand opgestoven vanaf zeg maar de Doggersbank en extra gevoelig voor erosie. De ondergrond van kalksteen is ook niet zo hard, en dus ook gevoelig voor erosie wat je kunt zien aan de ingesneden dalen. Bij hevige buien, die er volgens de laatste klimaatscenario’s ook steeds meer zullen komen, spoelt een deel van de bouwvoor weg en dat leidt tot modderstromen in dorpen. Als oorzaken kunnen o.m. worden aangewezen de schaalvergroting (zeer grote kavels, lange hellingen), de grondbewerking (loodrecht op de helling) en de gewaskeuze (maïs is een erosiegevoelig gewas). Maar hoe lossen we dat in Limburg op? Je zou zeggen dat het in het belang van de boeren is dat zij er alles aan doen om te voorkomen dat hun belangrijkste productiemiddel, de bouwvoor in stand blijft en zij dus de nodige maatregelen nemen om te voorkomen dat deze wegspoelt. Dat blijkt echter ingewikkelder te zijn. Onderzoek heeft aangetoond dat er effectieve maatregelen kunnen worden genomen om erosie tegen te gaan. Zo is de aanleg van grasbanen effectief en blijkt door het toepassen van niet-kerende grondbewerking de bodem beter water te kunnen vasthouden. Deze maatregelen kosten de boeren geld en wie betaalt dat? Uiteindelijk is het een politieke keuze geweest om de boeren een vergoeding te geven als zij niet kerende grondbewerking toepassen. Wat moet je hier nu van vinden? Is het terecht dat de overheid boeren kosten vergoedt die gemaakt moeten worden om ongewenste effecten van de bedrijfsvoering terug te dringen? Schieten wij door met het uitdelen van vergoedingen? Wat gebeurt er als er als de vergoeding wordt gestopt? Een sprekend voorbeeld is het project bloemrijke bermen. Boeren kregen een vergoeding als zij stroken langs landwegen inzaaiden met bloemzaden. Het project werd een groot succes. Boeren en burgers waren tevreden. Na twee jaar werd het project beëindigd, het geld was op. Weg bloemen!

Links een krantenbericht over de erosiebestrijding die de aardappelroest verhindert (wat is goede erosie bescherming en wat is het korte / lange termijn belang), met rechts een schematische weergave van de vorming van (erosie-gevoelige) terrassen langs de Maas. Een lage zeespiegel had tot gevolg dat rivieren in ons land een middenloop karakter kregen, waardoor ze in plaats van te sedimenteren gingen eroderen. Ze groeven zich verticaal in het eerder gesedimenteerde materiaal in. Daardoor ontstonden terrassen (tekening H.A. de Boer)

Te veel water, overstromingen, en natte voeten doen het publicitair goed. Niemand wil natte voeten, daar wil de politiek wel geld voor vrijmaken. Helaas krijgt waterkwaliteit minder aandacht, van dat probleem ligt men over het algemeen minder wakker, zeker op regionaal niveau. Immers, er staan juichende verhalen in de krant dat de zalm terug is op de Maas, ook in de beken komen weer meer vissoorten voor. Vergeten wordt dat de kwaliteit van het grondwater in veel gevallen slecht is. Het grondwater dat in Zuid Limburg wordt gewonnen voor bereiding van drinkwater, heeft bijvoorbeeld zeer hoge nitraatgehalten, zo hoog zelfs dat in sommige putten van de waterleidingmaatschappij de norm niet kan worden gehaald. Weer met name de lössgronden zijn gevoelig voor uitspoeling. Om het probleem op te lossen hebben wij de landbouw nodig. Samen

wordt gezocht duurzame oplossingen in de sfeer van akkerbouw methoden die minder belastend zijn voor het grondwater.

De inrichting van het landelijk gebied zal altijd wel aan veranderingen onderhevig blijven. Sterk bepalend is natuurlijk het landbouwbeleid van de EU en de implementatie daarvan in Nederland, daarnaast speelt de klimaatverandering ook een belangrijke rol. In de afgelopen decennia hebben wij gezien hoe de inzichten op het gebied van waterbeheer veranderden waardoor het cultuur-technische landschap weer een meer natuurlijke aanblik krijgt. Het aantal boeren nam ook drastisch af, terwijl de overgebleven boeren steeds meer te maken krijgen met allerlei (Europese) regels. Internationalisering wordt zeker in een provincie als Limburg steeds belangrijker. Dat vereist een goede samenwerking met de buurlanden. Bij al ons handelen zullen wij ons verder bewust moeten zijn dat het klimaat verandert. Nieuw plannen moeten daar rekening mee houden. Naast hevige regenbuien welke zeker in het heuvelland (erosie)overlast kunnen geven, zou watertekort ook wel eens een groot probleem kunnen worden. Kortom, er zijn nog vele nieuwe uitdagingen! Gelet op de ervaringen met het waterbeheer in de afgelopen 50 jaar, moeten wij goed bedenken dat een gekozen richting nooit mag leiden tot een tunnelvisie die andere oplossingen uitsluit. Niet alle beekjes hoeven recht gehouden te worden.

Frank Vermeij, Maastricht, nov 2009

Landverhuizers, de nieuwste generatie

Beste Conny en Henk, van jullie ((aanstaande) schoon-) vader ontving ik anderhalve maand het voor Henk waarschijnlijk (aangezien ik Henk niet ken) verheugende bericht dat jullie gaan trouwen. Hoewel of wellicht omdat ik Henk niet ken, wil ik in ieder geval hem feliciteren! Dat is natuurlijk fantastisch en dapper! De wonderen zijn de wereld nog niet uit, en elke mogelijke positieve bijdrage aan de diverse statistieken omtrent huwelijk is daar om van harte te omarmen. Hans had tevens een uniek, mag ik wel zeggen hem typerend verzoek. Nadat ik om enige verduidelijking had gevraagd, was het antwoord als volgt:

om heel kort door de bocht te gaan, of je je levensverhaal op wilt schrijven op een paar kantjes .. incl. de 700 jaar oude ouderlijke boerderij in Arven je stormachtige aanwezigheid op de UN bio-industrie conferentie in Rio de Janeiro in (1992?) .. kalkoenen .. je 'carrière' .. je huisjes .. enzovoort .. het gaat er WEL om e.e.a. liefst van buiten af te schrijven en niet te persoonlijk .. het gaat om een tijdsbeeld .. liefst dóórschietend naar 2050 .. jij zelf bent daarin een figurant .. maar persoonlijke dingen mogen niet ontbreken .. en bovendien .. ik kan er zelf het een en ander aan bijschaven en we willen bewust ruimte laten voor een eigen kleur ..

Nadat ik dit had gelezen, liet ik deze vraag anderhalve maand in mijn gedachten rondspoken en sudderen. De grootste worsteling had ik nog met het doel en de context - aangezien deze het genre en de woordkeuze grotendeels bepalen - en hoe je een tijdsbeeld met de juiste woordkeuze en mogelijk illustratieve anekdotes accuraat en bondig kunt neerzetten. Schrijver en geschrevene zijn immers onlosmakelijk met elkaar verbonden, hetgeen objectieve geschiedschrijving per definitie onmogelijk maakt. En dit is nog niet eens het lezersgedeelte van het verhaal!

Omdat het opschrijven van een epistel met overwegingen, kleine letters, condities, achtergronden, motivaties, clausules en verdedigingen uiteindelijk nog niet direct niet het gevraagde verhaal op zal leveren, en omdat ik zelf ook nieuwsgierig ben geworden naar wat ik ga noteren, begin ik hieronder maar alvast, als schets, zonder pretentie om toekomstige of gewenste ontwikkelingen te kunnen dirigeren of voorspellen, en zonder het geschrevene meteen al teveel in een stramen te proppen, maar wel om een tijds en mensbeeld te schetsen, anekdotes aaneen te knopen, in feite een aaneenrijging van kletsverhaaltjes die in me opkomen 'ter leringhe ende vermaeck', al ware het slechts maar om mezelf in de gelegenheid te stellen het over pakweg 30 jaar vreugdevol al dan niet met plaatsvervangende schaamte weer ergens in een digitaal opgeslagen medium tegen te kunnen komen.

Sinds de zomer van 2008 woon ik op een boerderijtje in Newmarket, een half uurtje ten noorden van Toronto in Ontario. Daar ben ik inmiddels al weer wel, maar Hans schreef me dat hij hier ene mevrouw Hillie te Nijenhuis ooit heeft opgezocht in 1967 en of ik haar misschien kende. Ze was dienstmeisje geweest in de bakkerij te Surhuisterveen en met haar [gereformeerde] vader, moeder en ca. negen broers zijn meegegaan naar de graziger weiden van Canada. Waar Newmarket in 1967

ongeveer 10000 inwoners had, wonen er inmiddels meer dan 80000. Dus ik heb even op canpages.ca gekeken en op de website van de 'townhall', maar kwam niet verder dan zeven Nyenhuis-namen verspreid over heel Canada.

De herfst is hier in volle gang met mooie kleuren. Een deel van de gele en rode bladeren ligt inmiddels op de grond. Het is nog niet koud 's-nachts (vorige week wel wat vorst). Maar ik verwacht dat het weer in november flink zal afkoelen. In 5 van de 6 kassen groeit nog sla, spinazie en diverse groenten. Die worden door mijn buurman Tamas Dombi en zijn vrouw Sandra verbouwd (www.kindorganics.ca), ze verkopen het op farmers markets in en rondom Toronto. Na vele jaren voorbereiding heeft hij afgelopen lente samen met vrouw en kind de sprong gemaakt in dit nieuwe avontuur. Het draait inmiddels goed. De enige manier waarop het volgens hem kan werken is via het bouwen aan 'community', het belangeloos helpen van elkaar, ruilen van goederen en diensten. Door tijd te investeren in relaties en onderlinge verstandhouding, gaat het vizier (la Ventana) wijd openstaan. Het verbreden van aandacht vanuit het kleine burgerlijke overleven met plichten en rechten, is niet voor iedereen weggelegd, ik vind het enorm knap als iemand z'n eigen belang niet voorop zet, durft te kijken buiten gezin als overlevingsmechanisme. Er zouden voor Tamas en Sandra, begin 30, met Sasha hun zoontje van 8, genoeg redenen zijn om zich te beperken tot het overleven, brood op de plank en verder geen gezeur. Toch doen ze dat niet. Ze zijn er van overtuigd dat iedereen en dus ook zij uiteindelijk profiteren als zij zich inzetten voor verbetering van het grotere plaatje! Tamas, met ouders die immigrerden uit Roemenië, was jarenlang makelaar en miste iets belangrijks qua levensinvulling. Het makelaarschap doet hij er nu bij. Hij heeft op mijn verzoek ook mijn boerderijtje in de verkoop gezet. (het is dus inmiddels verkocht, we schrijven januari 2010). Door de lage rente is ondanks wat men tot vorig kwartaal nog crisis noemde, de verkoop in de Toronto area recentelijk met 30% toegenomen en dat merken we door veel interesse en kijkers. Het bord aan de weg heb ik weer weggehaald, ik heb echt absoluut geen haast en wil er ook geen tijd in investeren om de verkoop te bespoedigen! Het is dus nog via internet te vinden, en afspraken via de makelaar. ondanks dat het duur is met name door de ligging van deze supervruchtbare grond vlakbij een metropool (de GTA oftewel Greater Toronto Area telt meer dan 5 miljoen inwoners), zal het denk ik dus zeker een keer worden verkocht als het juiste bod wordt gedaan. Tot die tijd is het een zeer interessant experiment! Ik heb veel geleerd over verbouw in kassen, met supervruchtbare grond, een soort veengrond die aanvoelt als potgrond als je er overheen loopt, bijna nergens zo te vinden² met een goed geïllustreerde video en een fotoserie

Mijn camper staat hier nog. Als e.e.a. wordt verkocht kan ik m'n spulletjes in enkele dagen allemaal inpakken en in grofweg 4 dagen de terugreis door de prairies weer maken. Van hier naar mijn plek in Edson (Alberta) is het 3500 km, en naar mijn boerderij in Burns Lake (British Columbia) is het zelfs 4500 km!! Ik vind dat nog steeds indrukwekkend, komend uit een polderland waar je maximaal zo'n 450 kilometer kunt afleggen voordat je in een ander land terechtkomt. Bijgevoegd een fotootje van Capstone ranch eergisteren genomen met een simpel foto-cameraatje vanuit een klein privévliegtuigje en vervolgens aan mij doorgemailed. Het derde millennium is begonnen

Mijn buurman aldaar, Hans T'schanz heeft blijkbaar z'n vliegtuigje gerepareerd, het was afgelopen lente stukgegaan bij een grote storm. Ik heb hem gefeliciteerd, hij heeft het samen met Stefan Willner gerepareerd. Knap hoor! Stefan, een immigrant van Duitse afkomst, is gehuwd en woont met een Poolse vrouw en hun 2 zonen Tomas en Lukas sinds vorig jaar Capstone Ranch. Ze hebben beiden een jachtvergunning en zijn voornemens om volgende week een deer (=hert) te oogsten (=schieten) ter aanvulling van de wintervleesvoorraad. Ook komt zo'n werktuig eventueel van pas om de 4 zwarte berenfamilies die ook daar wonen zo nodig op afstand te houden). Hans heeft al enkele jaren artrose en ze moesten door deze gezondheidsfactor hun boerderij in de verkoop zetten zodat ze terug kunnen naar de Zwitserse Jura waar het klimaat iets zachter is en ze ook vaker hun 2 kleinkinderen kunnen zien. Ze wilden echter liever niet weg maar er leek geen andere keuze te zijn omdat niemand van de kinderen de levensstijl waarin de natuur en het met volle teugen hierin zien te overleven,

² www.theglobeandmail.com/news/national/toronto/holland-marsh-madness/article1319311/

voldoende zag zitten. De verkoop ging echter vervolgens niet naar wens, de vraagprijs van 1.2 miljoen dollar (800000 EUR) bleek niet haalbaar. Ze hebben na lang zoeken een huurder gevonden die het goed onderhoudt, waardoor zij regelmatig naar Zwitserland kunnen reizen. Prima oplossing volgens mij. Een van hun zonen, Joe Tschanz woont in Vancouver aan de westkust en heeft vorig jaar een heuse (low-budget) film opgenomen waarbij hij Capstone Ranch als basis heeft gebruikt. Ik heb begin dit jaar een vroege versie gezien en vond het erg mooi! Nu afwachten tot het klaar is, ik ben erg benieuwd naar het eindresultaat. De film gaat 'Neutral Territory' heten en gaat in ieder geval in Vancouver alsook in Burns Lake (central BC) z'n première beleven.

De 'Flying Dutchman' van dit verhaal op een tuin met stadslandbouw in de buurt van Ede, zijn ouderlijke plek rond Arcen (links), ooit viel dat onder de hertog van Gelre en het werd begeerd door de Pruisen. Daar wordt grond te duur wordt voor landbouw en golfbanen zijn een alternatief. Rechts de streek in Alberta waar grond nog 'geen prijs' heeft en waar een kenner kan zien dat de 'pine beetle' ook hier een tijdelijk onderkomen heeft gevonden

Eerder deze maand heb ik mijn aanvraag voor Canadees staatsburgerschap aangevraagd. Deze procedure is relatief eenvoudig en duurt 10-14 maanden. Bij de permanente verblijfsvergunning die me 3 jaar voorbereiding vergde, worden (terecht) eisen gesteld aan verblijf in het land, je moet minimaal 2 uit elke 5 jaar in het land zijn om dit te behouden. Bij drie opeenvolgende jaren in het land kun je staatsburgerschap verkrijgen en ben je voorgoed van die regels af. Dat is uit praktisch oogpunt verstandiger, daarom maak ik hier gebruik van. Qua werk ben ik sinds vorig jaar in dienst bij SAP Canada, een software bedrijf. Ik kan veel vanuit thuis werken voor klanten verspreid over het hele land. Het afgelopen jaar heb ik ongeveer 30 verschillende klanten geholpen in diverse takken van industrie, met name in de energiesector. Het zijn vaak puzzelstukjes, helpen bij bepaalde vraagstukken, uitzoekwerk en soms behoorlijk specialistisch, kwaliteitscontrole of het helpen in een verkooptraject. Het is gevarieerd werk, het eerste halfjaar moest er veel via vliegtuigen en hotelkamers. Het afgelopen halfjaar is er iets minder reistijd nodig, dat vind ik prima! Dagelijks dus nu verse groenten en zelf gekweekte cherry-tomaten. Ook ligt mijn woonkamer vol met 50 kilo zonnebloempitten verspreid op kranten, als zaaigoed voor volgend jaar mits ik dan nog hier woon.

Ik ben wel aan 't kijken om toch weer terug te gaan naar het freelance-werk zoals ik dit van 2000 tot 2008 heb gedaan en waarbij ik me als een vis in het water voelde, zonder die extra baas erbij. Het contracting werk is hier niet zo dik gezaaid, maar het is er wel hoewel de tarieven niet echt bijzonder te noemen zijn. Ik was in Europa dan ook behoorlijk verwend, met vele landen en projecten jaar in jaar uit. Dit is ook een van de redenen om het staatsburgerschap aan te vragen, hierna kan ik met een H1B visum ook in de V.S. werken zonder me verder zorgen hoeven te maken over verblijf in Canada. De economie en IT-markt in de V.S. is 10 maal zo groot als die in Canada en de tarieven zijn ook beter. Al dat werken is leuk maar de drang om steeds het maximale in werk te stoppen c.q. uit werk te halen is niet zo prevalent aanwezig als enkele jaren geleden. Het is gewoon een manier om (overigens veel meer dan voldoende) brood op de plank te leggen, en zonder gezin is het eigenlijk ook niet echt nodig, maar je weet nooit waar het goed voor is. Ik denk dat het altijd goed is om met elke capaciteit die we hebben gekregen, zorgvuldig om te gaan. Tijd kunnen we maar eenmaal gebruiken, dat maakt het soms lastig om de juiste keuze te maken als er zo veel keuzemogelijkheden zijn. Toch zie ik die luxe van vele mogelijkheden niet als een last. Het is een wonder dat er zo veel kan en mogelijk is!

Als ik weer meer tijd heb, ga ik weer verder met ons elektronische muziekproject (www.waveworld.tv) Dit ligt al een tijdje grotendeels stil, maar willen we weer gaan oppakken. Om me muzikaal toch nog enigszins nuttig te maken, ben ik vorig jaar bij een kamerkoor gegaan (www.vocalhorizons.com). Een kamerkoor is iets heel anders dan een operakoor, waar je vaker met name de soms wat 'opgeblazen' klinkende solostemmen hebt. Die komen daar wel tot hun recht maar bij een kamerkoor of

kerk/zangkoor heb je een ander soort klank nodig, niet zozeer het geluid dat je bij solo's hoort, het gaat meer om het inmengen van je stem in het totaal, zodat het als 1 geheel klinkt. Een van mijn favoriete composities zijn 'Lux Aurumque' en 'Sleep' van Eric Whitacre)³. Hij maakt subliem gebruik van dissonanten, een schaars talent. Momenteel zijn we aan 't repeteren voor Dvorak's 'Stabat Mater', ook best mooi. Dit zingen we samen met de Toronto Philharmonic op 12 november aanstaande. Ook zijn we geselecteerd om de fakkeloverdracht voor de 2010 Vancouver Olympische spelen muzikaal bij te wonen op 17 december aanstaande. Geen idee, ben benieuwd wat dat is! En verder treden we natuurlijk op bij de gebruikelijke kerstconcerten in diverse gelegenheden. Dan is er ook nog een optreden bij de opening van het seizoen met de 'Raptors'. Nu schijnt zo ongeveer iedereen in Canada wel te weten wat 'De Raptors' zijn, zoiets als wat Ajax of Feyenoord in Nederland zijn, dat weet iedereen in Nederland, toch? Ik vroeg, "is dat een film?" Nee, het bleek het basketbalteam van Toronto te zijn. Er komt een dag dat ik me dat herinner! (www.nba.com/raptors/)

Allemaal lekker belangrijk, en ter informatie: de drie meest populaire oftewel belangrijkste sporten in Canada zijn ijshockey, baseball en basketbal). Komende woensdag zingen we daar, middenin de arena, met de nationale sportzender op onze snufferd (www.theaircanadacentre.com) Daarna mogen we die wedstrijd ook nog zien, da's dan mooi meegenomen voor zo iemand als ik die thuis niet eens een TV-aansluiting geactiveerd heeft, haha! In ieder geval lijkt het me leuk, ook al lijkt het contrast tussen het gebruik van hobby-stembanden en profi-kniebanden in eerste instantie nogal groot!

En dan heb ik hier nog een halve boekenkast staan die ik wil doorspitten. En om de tijdens mijn Wageningen-opleiding en half-afgemaakte promotieonderzoek⁴ opgedane inzichten nieuw leven in te blazen zou ik samen met Hans in de afgelopen 15 jaar ook nog een behoorlijk aantal artikelen in wetenschappelijke tijdschriften hebben geschreven, ware het niet dat dit plan sinds de afsluiting van het indrukwekkende BIOCON project in India eind 1994, zoals wel meer plannen, naar de achtergrond is verdwenen, wellicht ondergesneeuwd tijdens de beklimming van de Mont Blanc in 2003, of misschien eerst gesmolten op de flanken van de Kilimanjaro of Mount Kenia in 1999. En zo zijn er nog het land in Edson waar enkele gebouwen klaarliggen voor renovatie en hopelijk het bouwen van een strobalen huis (klinkt prehistorisch maar is in zeker opzicht avant-garde!), land dat al jaren ongebruikt is, een watermolen in Frankrijk die leegstaat. Het huisje in Oosterblokker vlakbij Amsterdam is verhuurd aan het belendend gelegen bedrijf dat er nogal wat Polen die tevens werknemers zijn bij dat bedrijf, in heeft gezet, en dit bedrijf gaat op korte termijn een bod doen op het huis. Dat zou erg mooi zijn, dan ben ik daar van af. Het appartement in Enschede houd ik aan, de winkel is daar verkocht en de dokterspraktijk staat daar sinds 2005 onverhuurd. Misschien is dat op termijn een geschikte ruimte om ook te verhuren aan studenten of een werkend stel, maar ook dat doet geen haast.

Ten laatste, wat doen we in het derde millennium met het ouderlijk bedrijf van pak weg 700 jaar in Arcen, op de löss grond van ons Limburg het project van de Gun geworden (www.gunhof.com). Dit is het project dat we samen met één van mijn broers en één van mijn zussen eind 2004 hebben opgestart na renovatie van het woonhuis. Het is een bijzondere plek en dat merken we aan de respons van onze gasten. Het loopt al 5 jaar erg goed, het is wel zo'n beetje elke week verhuurd sinds december 2004! Of we gaan uitbreiden weet ik niet. We zijn er mee bezig en vergelijken momenteel een aantal opties en bestemmingen. Het is te duur denk ik om nog te gaan verbouwen. Maar we willen wel nog iets gaan doen met die leegstaande bedrijfsgebouwen, soms is het verleden een last, en soms een lust. Enfin, de tijd zal het leren!! Ik wens jullie een gelukkig en gezond en wie weet kinderrijk huwelijk! Met vriendelijke groet,

Newmarket, Ontario; 27 oktober 2009 Harry Kessels

Het behoud van het Binnenveld voor een regionale voedselvoorziening.

Zo zou je het doel van de initiatiefgroep Binnenveld en Omstreken in één zin kunnen omschrijven. Is dat een realistisch doel, is het haalbaar, en hoe zou je dat aan moeten pakken en

³ <http://www.youtube.com/watch?v=m1sYkJIHipvg&feature=related>

⁴ O.a. afgebroken omdat ik meer gegrepen werd door de 1992 UN conferentie over bio diversiteit in Rio.

wie moet dan het voortouw nemen? Maar laten we onszelf eerst voorstellen. De initiatiefgroep Binnenveld en omstreken is dit voorjaar opgericht door burgers uit Wageningen, door de eigenaar van een natuurvoedingswinkel, een melkveehouder uit het Binnenveld en een vleesveeproducent. De redenen? Eigenlijk zijn er een heleboel redenen, en die vormen alles bij elkaar ons motief om de zaken in en om het Binnenveld niet op zijn beloop te laten.

Redenen om de landbouw in het Binnenveld niet op zijn/haar beloop te laten.
<ul style="list-style-type: none"> - Op de eerste plaats zijn we bang dat de landbouw langzaamaan uit het Binnenveld zal verdwijnen als de boeren, tuinders en fruittelers geen behoorlijke prijzen krijgen voor hun producten - De komende decennia wordt voedselzekerheid steeds belangrijker. De landbouw staat wereldwijd zwaar onder druk door klimaatveranderingen (droogte; zware slagregens; erosie), door een groeiende wereldbevolking, maar ook door het ontbreken van een gevoel van urgentie en van visie bij de politiek. De landbouw is echter te belangrijk om aan de markt over te laten en zij verdient bescherming. Die bescherming zal niet komen van de politiek, noch van de agrarische industrie, noch van de grote supermarkten. Het conflict over de melkprijzen is wat dat betreft een teken aan de wand. - En dan is er de oliecrisis. Uit de nu beschikbare cijfers over de olievoorraden in de wereld blijkt zonneklaar dat de prijzen van olie onmiddellijk weer zullen stijgen zodra de wereldeconomie gaat aantrekken. En dat zullen geen bescheiden prijsstijgingen zijn. De landbouw verbruikt 20 % van alle fossiele grondstoffen. Voor kunstmest, voor bestrijdingsmiddelen, voor brandstof van landbouwmachines, voor het transport over grote afstanden, voor verpakkingen. Dat zullen we met elkaar drastisch moeten verminderen. Er zijn goed voorbeelden dat het ook kan. Een stijging van de olieprijs betekent ook dat het voedsel duur wordt. Maar de extra inkomsten daarvan zullen bij de sterkste partijen in de ketens blijven hangen. De consument moet het ophoesten en de boeren zullen er nauwelijks meer door verdienen. - Dan is er de plaatselijke economie en de werkgelegenheid. De voedselproductie is steeds meer in handen gekomen van grote, vaak internationaal opererende concerns. Bedrijven die tal van materialen en machines leveren; bedrijven die agrarische grondstoffen van elders leveren voor veevoer en voor de menselijke consumptie; steeds grotere slachterijen die het vlees verwerken; zuivelcoöperaties die internationaal gaan; supermarktketens die steeds vaker direct van de boeren en tuinders afnemen, en steeds lagere prijzen bedingen. Voor de plaatselijke werkgelegenheid is dit niet bevorderlijk. - dit wereldwijde systeem onttrekt bovendien het geld aan de regionale economie. Elke aan voedsel bestede euro circuleert hooguit een of twee dagen in de regio en is dan weg. En lonen van werknemers in de landbouw en de agro-industrie staan steeds meer onder druk. Dat is niet alleen heel vervelend voor de werknemers, maar ook zet het de totale koopkracht onder druk. De economische groei van de afgelopen 20 - 25 jaar is ten koste gegaan van het midden- en kleinbedrijf en van steeds grotere groepen werknemers. De wantoestanden op aspergekwekerijen, aardbeienbedrijven en in de champignonsector zijn daarvan het symptoom. - De industriële verwerking van het voedsel is in een aantal opzichten nadelig voor de voedselkwaliteit: door raffinage wordt veel voedsel ontdaan van onmisbare voedingsbestanddelen; door verhitting gaan vitamines en enzymen kapot; er worden stoffen toegevoegd die niet in ons voedsel thuishoren. Niet alleen E-nummers maar vooral ook veel suiker, zout en vet; en de mensen eten steeds minder vers en genijpt voedsel. - Als de landbouw in het Binnenveld en omstreken er economisch niet meer toe doet, zal de druk vanuit de omringende steden om de grond voor andere doelen te gaan gebruiken alleen maar toenemen: stadsuitbreiding; bedrijventerreinen; waterbuffering; natuurgebieden; wegen; recreatie, ed.

Voor de initiatiefgroep is het zonneklaar dat zonder gerichte actie het Binnenveld en de andere landbouwgebieden (rond de WERV⁵gemeenten) gestaag hun functie als voedselproductiegebied zullen verliezen. Hooguit zullen een aantal bedrijven door intensivering en verdere schaalvergroting het hoofd boven water kunnen houden als toeleveranciers aan de (internationale) agro-industrie. Voor de regionale productie, verwerking en afzet van hoogwaardige levensmiddelen is een andere benadering nodig. Idem voor het behoud en de versterking van de natuur binnen de landbouw. En wat is er nodig om goed voedsel voor de regio te produceren, te verwerken en af te zetten? Heel schematisch gezegd is het volgende nodig:

- Burgers die voedselproductie in de regio belangrijk vinden en daar aan bij willen dragen, onder andere door een eerlijke prijs te betalen;
- Boeren en tuinders die willen produceren voor de regio, en bereid zijn met de wensen van de burgers rekening te houden. En natuurlijk ook met de wensen van horeca, restaurants, bedrijfskantines en institutionele afnemers;

⁵ Wageningen – Ede – Rhenen - Veenendaal

- Regionale verwerkende bedrijven en detailhandel die voedsel willen verwerken en distribueren;
- Financiële middelen om dit alles mogelijk te maken;
- En de ontwikkeling van gemeenschapszin. Zonder een collectief gedragen verantwoordelijkheid is een regionaal voedselsysteem onmogelijk. Genieten van goed voedsel kan daar een belangrijke bijdrage aan leveren. En de landbouwbedrijven moeten dus weer een beetje 'onze landbouwbedrijven' worden.

Om deze vijf punten te realiseren hebben we een aantal methoden en systemen ontwikkeld. En gaandeweg zal blijken dat er ongetwijfeld nog meer nodig is dan deze vijf punten. Maar dat merken we vanzelf.

Achter dat bruggetje letterlijk 'in de mist', ligt in het Binnenveld het laagste punt van de Gelderse vallei met de Grift gegraven door de mensen van Bisschop David, om turf af te kunnen voeren. Nu heeft de Grift brede oevers weide die teruggegeven zijn aan de natuur en er wordt ook in deze streek gevochten door voor- of tegenstanders van moderne windmolens. Nog verder dan de 'Grift' ligt de bergrand opgestuwd door tientallen meters ijs vanuit Scandinavie. Ooit lag hier een pakket van vier tot zeven meter veen. Dat is afgegraven en weggebracht om verbrand te worden voor het maken van nieuwe bakstenen om de stad Antwerpen te herbouwen na een grote brand aldaar.

We hebben een aantal wethouders op een rijtje gezet om dit te kunnen bereiken,

- om grote aantallen mensen enthousiast te maken en actief te krijgen gebruiken we o.a. de methode die hier in Engeland voor is ontwikkeld. **De aanpak van de transition towns** is geweldig succesvol in Engeland.
- om de consumenten er bij te betrekken en financiële middelen te mobiliseren willen we dit najaar **een consumentencoöperatie** oprichten, die tot doel heeft de regionale voedselketens mee te financieren, en de stem van de consument te laten horen;
- om de grote en kleinere spelers in de regio mee te krijgen wordt een **countryside exchange** voorbereid. Met het benaderen van bestuurders; directies van grote instellingen en bedrijven; politici; natuur- en milieuorganisaties; gebiedscommissies ed. Tijdens de eerstvolgende bijeenkomst wordt dit nader toegelicht.
- om **onderlinge samenwerkingsverbanden** op te richten. Op de Wageningse Eng hebben een aantal graantelers de stichting 'de Wageningse Korenschoof' opgericht. Zij produceren hun eigen bier en ze leveren graan en stro aan een biologisch melkveebedrijf in het Binnenveld, in ruil voor mest en geld.

Zo, nu hebt u een eerste beeld van wie we zijn, wat we willen, en hoe we het denken aan te pakken. We hopen dat u met ons mee wilt doen. You are welcome, zouden de Amerikanen zeggen. Wij zeggen: van harte welkom. Namens

Initiatiefgroep Binnenveld en Omstreken.
Herfst 2009 Anton Nigten; Wageningen

Bericht uit Afghanistan⁶

Een terugblik in de geschiedenis begint voor mij met het feit dat begin november werd op veel plaatsen in de wereld de val van de Berlijnse muur werd herdacht, nu twintig jaar geleden. Ik herinner me nog hoe ik deze gebeurtenis op het Indiase journaal zag nadat een buurman ons had

⁶ De auteur is getrouwd met de nicht van Jan Buurma, de man die schrijft over zijn Groninger opa bij Spijk.

geroepen om te komen kijken, al dan niet zich bewust van de historische betekenis van het moment. We woonden toen in de Indiase deelstaat Rajasthan. Zelf kregen we pas enige tijd later een tv, nadat de BBC Worldservice uitzendingen ook in India konden worden ontvangen. Een ondernemende familie in de buurt had een schotelantenne geïnstalleerd en een klein kabel-distributie netwerk opgezet. Aanvankelijk hadden ze maar één ontvanger, met als gevolg dat we natuurlijk allemaal steeds naar het zelfde programma moesten kijken, d.w.z. Indiase soaps, de voorkeur van deze familie. Een andere evenzo ondernemende persoon in de stad had juist een faxmachine geïnstalleerd. Dit was in vergelijking met het ontcijferen van de meters cryptische telex berichten een behoorlijke verbetering in de communicatie met mijn werkgever in Bern. Enkele maanden eerder was op mijn kantoor de eerste computer gearriveerd (WIPRO AT 286 voor de kenners), opgesteld in een speciale stofvrije ruimte met airconditioner. Die computer was op dat moment vermoedelijk de tweede in een stad met een half miljoen inwoners. Onze fax-man was ons voor geweest, al had hij maar een simpele XT. Hij gebruikte het apparaat om cursussen te geven, inclusief natuurlijk voor onze staf.

Maar nu, Afghanistan. Ook dit jaar coördineer ik het EU ontwikkelings-programma voor Afghanistan, vanuit Kabul. Om de 2 maanden kom ik naar mijn gezin in België want naar Kabul komen is voor hen eigenlijk geen optie, omdat je vanwege de slechte veiligheidssituatie heel weinig bewegingsvrijheid hebt. E-mail en Skype zijn ons dagelijks contact. Het blijft indrukwekkend hoe je tegenwoordig op grote afstand de kleinste details (een lekkende kraan, opstelling van hoekstenen bij een terrasaanleg, enz.) vrijwel gratis en zonder tussentijd direct met elkaar kunt bespreken en regelen. Inderdaad een heel verschil met het ‘telex tijdperk’ destijds in Rajasthan. Meer dan ooit in welk land ik ook heb gewerkt, wordt steeds waar ik kom mijn mening gevraagd naar de situatie in Afghanistan. De Afghaanse oorlog is dagelijks nieuws en verrassend veel mensen zijn er direct of indirect bij betrokken. Zo heeft onze dorpskapper in België drie van zijn klanten die, volledig onafhankelijk in totaal verschillende omstandigheden en elkaar niet eens kennen, werken in Afghanistan. Omdat kappers nu één keer graag kennis vergaren, is deze dus ook hard op weg een ‘echte’ Afghanistan specialist te worden.

Mijn termijn in Afghanistan zit er bijna op. Het werk zelf is interessant en boeiend, zowel het managen van een wat groter team als ook de complexiteit van het programma. Behalve landbouw en plattelandontwikkeling, houden we ons volop bezig met publieke gezondheid, administratieve hervormingen, lokale overheden, verkiezingen, politie en justitie, douane, mijnonttruiming en vluchtelingen-hulp. De werkomstandigheden zijn zwaar, vooral door de bijna permanente onderbezetting. Het is moeilijk de juiste mensen te vinden die bereid zijn zonder gezin een tijd naar Kabul te komen. Naast dat jezelf relatief veel vakantie krijgt, hebben je collega's dat natuurlijk ook en is het dus vaak dat je het werk van anderen er bij moet doen. Mijn werkweken zijn zelden minder dan 75 uur, dus weinig anders dan kantoor, eindeloze vergaderingen en mijn bed. Echt negatief voor mij is dat gedurende de afgelopen twee en half jaar de contacten met de Afghaanse bevolking heel beperkt zijn gebleven. Van onze tijd in de North-West Frontier Province in Pakistan in 1997 – 1998 had ik heel goede herinneringen overgehouden aan de Pathaanse cultuur en bevolking en ik wilde daarom nog wel een keer terug naar deze regio. Helaas verhindert het oorlogsgebeuren de dagelijkse contacten die dit soort werk dat kleine extra geven, zoals onderhandelen op lokale markten, thee en eetstallen, wandelen buiten de stad, het land verkennen enz.

Wat denk je eigenlijk van de Afghaanse situatie? In het kort en alleen op persoonlijke titel: “ de problematiek is zeer complex en niets wijst op positieve verandering”. Vanaf dat ik in Kabul ben is de veiligheid verslechterd en een steeds groter deel van het land is moeilijk of niet meer te bereiken op een normale manier. Tegenstrijdig als het mag klinken, dit betekent niet dat de internationale inspanningen in dit land geen zin zouden hebben of slecht worden uitgevoerd, zoals steeds vaker uit het nieuws te vernemen is. Er wordt veel gedaan en veel wordt goed uitgevoerd. Afghanistan is vandaag in positieve zin een heel ander land dan in 2001, ondanks de vele problemen die er ook nog steeds zijn. Wel kun je je afvragen of het Westen de juiste

prioriteiten stelt gezien de aard van de problematiek, de beperkte financiële middelen waarover we kunnen beschikken en de tijd die onze nationale politiek ons geeft om het tot een goed einde te brengen. Een Amerikaanse president die gedurende een ongekeerd lange periode van drie maanden aarzelt over een beslissing om extra troepen in te zetten, laat zien hoe groot de dilemma's zijn. Persoonlijk denk ik niet dat militair overwicht of extra hulp leidt tot een oplossing. In plaats daarvan is er een politieke uitweg nodig die erkenning geeft aan de toenemende oppositie en tegelijkertijd rekening houdt met de oorsprong van de problemen in het buurland Pakistan en diens relatie met India. Op dit moment ontbreekt aan beide kanten van de grens de noodzakelijke visie voor een oplossing. Helaas is er ook van de internationale gemeenschap een gebrek aan de nodige creatieve diplomatieke initiatieven met de potentie om het tij te keren.

‘The war on terror’ .. Afghanistan, Filippijnen en de hele wereld .. een verkeerd soort duurzame ontwikkeling.

Het vervelende is dat nu het Westen er één keer tot hun oren aan toe in zitten, er bij een plotselinge terugtrekking een grote kans bestaat dat de verkregen ‘stabiliteit’ en machtsbalans dusdanig wordt verstoord, dat ook de verbeteringen in leefomstandigheden van de Afghaanse bevolking grotendeels teniet worden gedaan. De twijfel of het wel een goed idee was om militair te interveniëren, zoals is gedaan in 2001 en met verdere uitbreiding in 2005/06 en daarna, is voer voor historici. Feit is dat het heeft plaats gevonden en we dus op een harde manier zullen moeten leren aanvaarden wat de beperkingen zijn van dit soort militaire avonturen in ons huidige maatschappelijke en politieke bestel. De bereidheid een langdurige interventie in een ver land te financieren als ook de helaas onvermijdelijke gewonden en doden te accepteren is uiterst beperkt. Dit doet niets af of het gaat om een doel waarover velen het eens zijn dat militair optreden is gerechtvaardigd. Begrijp mij goed, ik maak hier geen pleidooi voor een andere houding, maar probeer de realiteit onder ogen te zien. De militairen verdienen ons respect voor wat ze doen, al word ik ook vrijwel dagelijks geconfronteerd met de beperkingen van hun interventies als bijdrage tot de opbouw van de Afghaanse staat.

Opnieuw 1989, dit was ook het jaar dat de Sovjets Afghanistan verlieten, na gedurende tien jaar te hebben geprobeerd om het land onder hun controle te krijgen en het tevens te moderniseren. Het Westen en vooral de VS hebben in dezelfde periode op grote schaal de Afghaanse oppositie gesteund met modern wapentuig. Ze zijn dit nog 3 jaar na het vertrek van de Sovjets blijven doen tot uiteindelijk de achtergebleven pro-communistische regering was gevallen. Onmiddellijk daarna begon een bijna ondoorgroondelijke strijd tussen de verschillende fracties in de eerder oppositie. Belangrijk is zich te realiseren dat pas gedurende deze burgeroorlog het grootste deel van de infrastructuur werd vernield, het openbare bestuur vrijwel volledig tot stilstand kwam en de grootste aantallen Afghaanse burgers zijn gevlucht. Terwijl het Pakistaanse leger als tussenpersoon optrad voor de wapenlevering naar het Afghaanse verzet gaf het Westen in zijn goedgeefsheid hen ongekeerde mogelijkheden om zich te versterken en te verrijken. Veel van de

ontvangen steun werd door Pakistan illegaal aangewend om de strijd in het Indiase Kashmir te versterken. In de zomer van 1988 maakten wij [...] nog een onvergetelijk mooie tien daagse bergwandeling in dit gebied. Kort daarna was het gebied door onveiligheid ontoegankelijk en dat is het, voor zover ik weet, nu nog.

Berend bezocht zijn dochter Marlies in februari 2009. We begonnen samen in Jaipur, waar Marlies verbleef vanwege een bijzonder chique traditionele bruiloft van een Rajput (vroegere adel) paar in een nabij gelegen paleis. Op de één of ander manier was ze lid van de bruidsgroep, met zoals altijd haar blonde haren als enige zichtbare uitzondering. Toen ik haar de volgende morgen ging ophalen, zag ik de vertrekceremonie van het bruidspaar in al haar pracht en praal. Heel apart, of je 100 jaar in de tijd terug gaat. We verbleven twee dagen in Ajmer bij de familie Sharma, Vishnu, zijn zussen en hun moeder, die ver in de 80 het nog goed maakt. Samen met Marlies naar Adarsh Nagar waar we onze vroeger hulp Shanti hebben bezocht. Een buitengewone vrouw, die ondanks de vele problemen en tragisch verliezen, het resterende gezin goed bijeen heeft weten te houden en vooruit heeft geholpen. In het nauwelijks veranderde oude stadscentrum kwamen we toevallig Rakesh en Dilip Yadav tegen. Vroegere werknemers van het Indo Swiss Project en beide in goede doen. Berend heeft vervolgens verschillende plaatsen bezocht die ooit met het vroegere project waren verbonden. Erg teleurstellend was Ramsar Farm, wat volledig is verwaarloosd en terug is zoals de Zwitsers het vermoedelijk ooit eind jaren zeventig aantroffen. Veel beter was het gesteld met de verschillende particuliere organisaties (NGOs) die we ondersteunden en ook Bath een voormalig onderzoeksdorp in de buurt van Udaipur. Leuk te zien dat het lokale Sirohi geitenras dat wij sterk hadden gepromoot, zich duidelijk heeft weten te verspreiden en algemeen wordt herkend dat het heeft bijgedragen tot verbetering van de inkomsten van de boeren. Toch volgt men eigenlijk maar een klein deel van onze zo goed bedoelde adviezen. Mijn indruk is nu dat wij eigenlijk 20 jaar te vroeg waren. Het zou interessant zijn om te zien wat er nu mogelijk is met de toegenomen economisch welvaart en daarmee samenhangende groei in de vraag naar betere kwaliteit vlees en geitenmelk en de bereidheid hiervoor ook beter te betalen. Het meest opmerkelijke bij dit bezoek aan India voor het eerst na acht jaar, is de ontwikkeling in de infrastructuur, zoals de vierbaanse autosnelweg van Jaipur naar Ajmer en Udaipur. Dit laatste is onderdeel van een nationaal netwerk dat bijna klaar is, terwijl het in 2000 nog amper op papier stond. India wordt welvarender, maar er is ook nog steeds veel armoede. Verontrustend dat er nog steeds relatief weinig positieve ontwikkelingen zijn op gebied van een meer duurzaam beheer van bossen en weide gronden als ook de landbouw en veeteelt in het geheel, gunstige voorbeelden daargelaten.

Uit de chaos van tegen elkaar vechtende Afghaanse partijen kwam uiteindelijk de Taliban naar voren die in een betrekkelijk korte tijd het land grotendeels onder controle wisten te krijgen. Deze 'rag-tag', maar onvervalste Afghaanse regering was vooral bekend vanwege zijn nogal simplistisch maatschappij visie (redactie: ook bekend van PVV-achtige groepringen in de noordelijke en zuidelijke neder-landen), in dit geval vanwege de beperking naar vrouwen toe en de grove rechtspraktijken. Veel Afghanen zullen er echter direct aan toevoegen dat men toen relatief veilig door het land kon reizen. En terwijl de rechtspraak dan verre van ideaal geweest mag zijn, er werd tenminste recht gesproken en criminaliteit was aanzienlijk minder dan tegenwoordig. Tegelijkertijd stond de economie volledig stil, waren er weinig belasting inkomsten en geen buitenlandse steun, wat tot gevolg had dat het nog amper functionerende openbare bestuur en de nog resterend publieke infrastructuur verder verslechterde. Toch is zoiets minder uniek dan vaak wordt gedacht. Vergelijkbare situaties trof men aan in het na-oorlogse Vietnam en Cambodja, tijdens de overgangperiode van het Chinese keizerrijk naar het communistische bewind of tegenwoordig in verschillende delen van Afrika.

Er zou nooit een dergelijke grootschalige militaire interventie in Afghanistan zijn geweest als de Taliban geen gastvrijheid had geboden aan een groep radicale Islamitische dromers, die in meer dan één opzicht lijken op de extremisten die Europa gedurende de laatst 3 decennia van de vorige eeuw terroriseerden. Helaas, een onvoorstelbaar succesvolle terroristische actie op 11 september 2001 werd geschiedenis. Meer dan acht jaar later is de VS nog steeds op jacht naar de leider van deze aanval, al is het zoeken van een naald in een hooiberg. Tegelijkertijd leidt dit tot een voortdurende combinatie van redeneringen om de uitbreiding van militaire interventies te rechtvaardigen ter wille van de verbetering van de stabiliteit in Afghanistan. Terecht of onterecht, maar een groeiende minderheid van de Afghaanse bevolking ziet dit als een bezetting van hun land, wat aan hun kant aanleiding geeft dat veel van hun zonen aansluiting zoeken bij de Taliban of andere oppositiegroepen. De vicieuze cirkel van blijvende instabiliteit werkt weer nadelig op de

bestrijding van de opium productie. De verbouw van opium nam na 2001 met sprongen toe, vooral in het zuiden en letterlijk onder de ogen van de Britse, Canadese en militairen, met ook soldaten uit de neder-landen. Opium, de verwerking tot heroïne en de smokkel naar Azië en Europa zijn de voornaamste bronnen van corruptie in de regering, terwijl het ook bijdraagt in de financiering van de opstandelingen. Recent was er een vermindering in de verbouw, wat vermoedelijk meer het gevolg is van een afnemende prijs vanwege overproductie en de hogere graanprijzen, dan dat het een resultaat is van verbeterde staatscontrole.

De weinig genuanceerd denkende buitenwereld, westers en islamitisch, ziet het blijvende en zelfs toenemende Afghaanse verzet het liefst in samenhang met wat wordt gezien als het mythische 'islamitische probleem'. en daarmee verbonden begrippen van 'wereldwijde jihad'. en 'oorlog tegen de terreur'. Hoe reëel terroristische bedreigingen soms ook zijn, het moet op een andere manier worden bestreden dan door het veroveren van rotsen en duinen in Afghanistan. Er zijn opnieuw pijnlijke vergelijkingen te maken met de oorlog in Vietnam. Toen dachten velen aanvankelijk ook dat we moesten vechten tegen het wereldwijd opkomende communisme, terwijl de tegenpartij uit was op nationale vrijheid, onafhankelijkheid en een minder corrupte en onrechtvaardige regering.[..]

Berend de Groot

Van Brabantse grond

Conny en Henk, toen pa Schiere me belde met de vraag of ik een opstel wilde schrijven voor een boek bij gelegenheid van jullie huwelijk, vertelde hij er bij dat het niet direct betrekking op jullie hoefde te hebben.

Liever niet zelfs. Het is onderstaande zelfreflectie geworden. Het enige wat ik ervan opgestoken heb is dat een beetje zelfkennis helpt om vrede te krijgen met het bestaan. Mocht je na lezing - ik hoop dat je het volhoudt -, zeer bezorgd over mij geworden zijn, weet dan dat dit maar één van mijn zeven dimensies is. Hoe dat in elkaar steekt schrijf ik nog eens een andere keer op.

De Terugkeer: Zoveel is na ruim 60 jaar wel zeker dat ik vaak aan de verliezerskant te vinden ben. Vaker in ieder geval dan aan het pure lot toegerekend mag worden. Ik zit kennelijk altijd in het dal van mijn eigen varkenscyclus. Elke verkiezingsronde stem ik op een partij die het niet haalt. En als ze het wel haalt doet ze niet waarop ik had gehoopt, en mocht ze dat toch proberen dan mislukt het vanwege een onvoorziene crisis. Ik kwam alleen op ontwikkelingsprojecten die het succes alweer enige tijd geleden met die éne goede projectleider hadden zien vertrekken. Voor landen waar ik me op probeerde te specialiseren zag het er meteen ook al niet goed uit. Pronk sloot Indonesie, van Ardennen verklaarde India uitontwikkeld, Koenders hield niet van Egypte, en Mugabe hield niet van Koenders. Over Herfkens wil ik het liever helemaal niet hebben. Toch heb ik het ontwikkelingswerk nog best lang volgehouden want er zijn veel ontwikkellanden. Dat is dan mijn soort geluk.

Alles begint altijd bij het begin maar meestal daarvoor. Zo ligt het begin van mijn gelukkige en ook zeer katholieke jeugdbestaan bij mijn geboorte. Maar die had ook niet kunnen gebeuren. De RK Kerk heeft het er maar moeilijk mee gehad. Enerzijds werd seks, met name het beoefenen ervan, als een afkeurenswaardig stukje erfzonde beschouwd waar je niet met een midweekse biecht vanaf kon komen, anderzijds moest een rijke kinderzegen een vreugde voor de ouders zijn en was het dat zeker voor mijnheer pastoor en alles wat hiërarchisch hoger was. Overigens verleent de biecht slechts vergeving als die gepaard gaat met het vaste voornemen om niet in herhaling van zonde te vervallen. Veel katholieke stervelingen wachtten daarom met de verwerking van dit stukje ondeugd tot hun laatste uur geslagen had. In mijn geval heeft bij mijn ouders de erfzonde het gewonnen van een heiligenleven. Al zulke dingen gaan een mensenleven vooraf en het mensenleven daarvoor ook al. Het begin is niet wat het lijkt te zijn.

Een deel van de wereld in Gilze, achter de haard met (vroeger een doorkijkje naar de koeien), vlak tegen de Brabantse slenk op de geosynclinale verzakking ook al is dit aan de andere kant van de slenk, bij Helmond (2^e plaatje van links), op het erf met het schop voor bezoekers die graag het platteland komen bekijken en de oude kerk met een zijbeuk van eeuwen oud en waar ik ruggelings uit de dakgoot ben gevallen. Een plaatje met mensen uit mijn wereld komt iets later in deze tekst.

Jeugdijaren zijn jeugdijaren. Ze komen en gaan met de seizoenen en voor je er erg in hebt zijn ze voorbij. Men hoort wel eens mensen zeggen dat ze een gelukkige jeugd hebben gehad of juist het tegenovergestelde. Dit nu is een constatering achteraf. Kinderen leven er maar zo'n beetje op los, zich volkomen onbewust van een gevoel van voortdurende gelukzaligheid. Er zijn natuurlijk momenten of zelfs perioden van kinderlijk welbevinden. Het toeleven naar Sinterklaas of naar de kermis waren zulke dagen voor mij, waarbij het hebben van de zaak ook het einde van 't vermaak betekende. Maar het zijn pas de herinneringen die van de jeugd posthuum een gelukkige maken. Van een rotjeugd kan ik niet getuigen. Wel van rotmomenten. Dat was niet het jaarlijks terugkerende kelen van een varken of het op rij koppensnellen van de vette haantjes. Ook niet de knokpartijen op het schoolplein waar ik met enige hartstocht aan deelnam, niet zelden met schade aan eigen lijf en leden, of erger nog aan kleren. Dit waren de ijkmomenten van mijn bestaan, waaraan ik wist dat alles ging zoals het behoorde te gaan. Nee, het had en heeft te maken met angst voor het onbekende, voor verandering, voor nieuw. Zo heb ik als kind een tijd persé geen nieuwe kleren gewild. Nu 60 jaar later is dat afgezwakt tot: liever niet. Ik had er een hartgrondige hekel aan om voor het eerst op een nieuw adres te moeten gaan logeren want het was daar onbekend. Terwijl elk normaal kind graag van de kleuterschool overstapte naar de 'grote' school was dat voor mij een moeilijk te verteren verandering van een patroon waar ik me, na een jaar ploeteren, net met moeite had ingepast.

Geheel in deze trant verliep de overgang naar het klein seminarie. In mij was de drang tot een groots en meeslepend missionarisleven ontwaakt en de weg daar naartoe moest via de eerste fase van de priesteropleiding lopen. Daar immers zou mij geleerd worden hoe je die verdoriete protestanten eronder moest houden en hoe je arme negertjes moest bekeren. Waar het mij enkele maanden had gekost om van de lagere school mijn huis te maken en in plaats van aan buurjongens aan dorpsluis te wennen, duurde het zeker enkele jaren om de veel grotere sprong naar het internaat te boven te komen. Hier kwam ik voor het eerst in aanraking met stadskinderen, Zeeuwen en andere kleizonen. De priesterleraren werden 'heren' genoemd, men at er met mes en vork en het frans was nog maar pas als voertaal afgeschaft. Er heerste een bijzonder streng regiem. De heimwee die in het begin frequent, later sporadischer, mij in grote golven overmeesterde, werd extra gevoed door het bijna volledig doorsnijden van de banden met thuis. Bezoek van ouders mocht één keer per drie maanden, een zondagmiddag naar huis eveneens. Voor de Zeeuwen viel dat vanwege de reistijd nog beroerder uit. Zij treinden alleen maar op en neer. Van compassie laat staan compensatie was geen sprake.

In de loop van mijn zevenjarig verblijf op dit instituut werd echter alles beter. Het tweede Vaticaans concilie (1962-1965) had daar alles mee te maken. De teugels werden op alle fronten gevierd. Dat ik in de loop der jaren uitgroeide tot een bovengemiddeld sterke en grote figuur hielp eveneens zeer. Ik had dus op een gegeven moment geen last meer van vervelend doende stadsgasten die je met al te aanmatigend imponeergedrag probeerden af te bluffen. De laatste jaren van het seminariebestaan had ik het overzicht over mijn leven herwonnen.

Ik heb veel te danken aan de gymnasiumopleiding op het seminarie. Dat is, zoals met de gelukkige jeugd, een constatering achteraf. De discipline heeft me in die turbulente puberjaren gedwongen een modus vivendi te vinden tussen mijn weezin tegen autoriteit en het bewaren

van de lieve vrede. Ik vatte er liefde op voor geschiedkunde, niet in het minst door een inspirerende leraar; de klassieke opleiding heeft mijn zin voor relativiteit gevormd dan wel zeer versterkt. Dat laatste maakt het leven tussen gewone mensen overigens eerder gecompliceerder dan eenvoudiger. Op godsdienstig gebied, wat eigenlijk de grondslag vormde voor de seminarie-opleiding, was ik niet buitengewoon vroom. Ik heb er wel enkele principes aan overgehouden. Zo werd daar destijds al geleerd dat het moreel gerechtvaardigd was dat een hongerende arme sloeber een brood weg zou nemen, een opvatting waar veel later bisschop Muskens van Breda de publieke opinie mee beroerde. Ook het ombrengen, liefst op enigszins humane wijze, van een dictator werd er niet veroordeeld.

Het klein seminarie hield twee jaar nadat ik er afzwaaide op te bestaan wegens gebrek aan belangstelling. Dit was geheel in lijn met mijn lotsverbondenheid met zaken die gedoemd zijn te verdwijnen. Ik raakte er mijn aandrang om missionaris te worden kwijt maar niet mijn droom om naar de warme landen te willen. En zo kwam ik aan de Landbouwhogeschool in Wageningen terecht, willens en wetens mijn afkeer voor grote veranderingen negerend. Mijn moeder gaf me 50 gulden om de drie weken ontgroeningstijd mee door te komen, ongeveer tweemaal de winst die thuis gemaakt werd op een vet varken. Die waren binnen een mum van tijd op, mij met schuldgevoelens en een lege portemonnee achterlatend.

De ontgroening, het kennismaken met allerhande slag volk tot Amsterdammers aan toe, het ontbreken van enig toezicht op de studie en meer nog op heel je manier van leven, het zelf voor eten moeten zorgen en nog zoveel andere nieuwe ervaringen hadden op mij de uitwerking moeten hebben als die een hert ondergaat dat uit het beschermende bos op de open vlakte wordt gejaagd. Toch had het dat niet meer in die mate. Er waren ook herkenbare dingen. Er waren meerdere oud-seminaristen, er waren Brabanders, waaronder zelfs één dorpsgenoot, er waren natuurlijk veel boerenzonen en -dochters en ik had in Bennekom een hartelijke ploert en ploertin getroffen. Maar achteraf denk ik dat vooral weer mijn aversie tegen al te snelle verandering mij in het patroon hield dat er op het seminarie was ingeslepen. Ik had, Godswonder, geleerd mezelf ertegen te harnassen. Ik hield het dus nog enige tijd vol om zonder toezicht toch de nodige uren per dag te studeren, zo zelfs dat ik de propaedeuse in één keer haalde. Dat was niet meer dan 28 procent van de examinandi gelukt.

Intussen begon ik me af te vragen wanneer het tijd zou zijn om een serieuze verkering op touw te zetten en met wie. Dat dat moest gebeuren stond natuurlijkerwijze wel vast, evenals dat het tot een huwelijk zou moeten leiden. Er liepen op de societeit wel enkele meisjes rond; zo ook op de colleges en praktika. Op dansles, die we met een aantal oud-seminaristen volgden, zat zelfs wel een aardig meisje. Ik ben er nog eens aan huis geweest; dochter van een wethouder uit Arnhem. Maar de consequenties van een huwelijk buiten mijn eigen sociale omgeving schrok me danig af. Daar had ik géén harnas voor ontwikkeld. Dus besloot ik, een Turkse immigrant gelijk, te zoeken in mijn geboorteplaats of daaromtrent. En zie, ik vond haar ook, boerendochter, katholiek, uit mijn dorp. Alvorens verliefd te worden besloot ik haar te vragen of ze met me mee naar de tropen wilde en omdat zij altijd al bij haar heerom in Merauke in de verpleging had willen gaan werken, was mijn vraag voor haar veeleer een aanmoedigingspremie om met mij in zee te gaan dan een onoverbrugbare hindernis.

De Wageningse jaren duurden me erg lang, ten eerste omdat ik geen briljant en nog minder een gedreven student was, en tweedens omdat ik ook veel aandacht aan mijn geliefde schonk. Maar het was vooral Agromisa⁷ dat ik tenslotte als mijn Wageningse thuis ging voelen en waar ik veel tijd aan spendeerde. Hier trof ik de mensen met ten diepste dezelfde geestesgesteldheid; jongeren die iets van de zelfde idealen met zich meedroegen als ik. Uit deze kring stammen ook de enige vrienden die ik aan mijn Wageningse tijd heb overgehouden.

Toen ik tenslotte na zeven en een half jaar de studie tropische cultuurtechniek met succes had afgerond en getrouwd was, lag spreekwoordelijk de wereld voor ons open. Mijn studierichting

⁷ Agromisa: stichting die ten doel heeft de Wageningse kennis beschikbaar te maken voor missionarissen, zendelingen en tropenwerkers. Het werk werd [in onze tijd] merendeels gedaan door studenten.

verdween spoedig hierna, hoewel er iets voor in de plaats schijnt te zijn gekomen. Men zegt dat zelfs heel de Landbouwhogeschool bijna was opgedoekt wegens gebrek aan belangstelling. In ieder geval kon mijn professionele leven een aanvang nemen. Carrière is op mij niet van toepassing want dat veronderstelt een gestage dan wel sprongsgewijze opgang in functies c.q. salarissen. Veel verder dan wat trendaanpassinkjes en jaarstapjes heb ik het in die 35 jaar niet gebracht, hetgeen mij overigens nooit bedrukt heeft. Omdat er over mijn professionele leven meerdere aparte boekwerken geschreven zouden kunnen worden doe ik nu niet meer dan kort erop reflecteren. Anders dan de haarscherpe en coherente beelden van mijn jeugd zijn de herinneringen aan mijn jaren van werken en een gezin grootbrengen veel meer verward en verflard. Veel beelden van veldbezoeken, waarvan er tientallen zijn geweest, komen vaak weer op mijn netvlies, maar ik kan ze lang niet allemaal meer plaatsen. Hoe mijn drie dochters groot zijn geworden kan ik niet duidelijk meer reconstrueren, maar dát ze het zijn geworden staat nu wel vast. Wat dus de hoogtijdagen uit 's mensen leven zijn, is het snelst voorbij en laat de minste indruk achter, althans bij mij.

Ik voelde me op al die verschillende plattelanden trouwens wel erg thuis en bijna altijd was dat omdat ik daar veel herkenbare mensen en zaken tegenkwam, herkenbaar vanuit mijn eigen jeugdbestaan op mijn eigen platteland. Donkere negergezichten, waarin ik in het begin geen enkele individuele tekening kon onderscheiden, werden geleidelijk steeds duidelijker uiteenlopende portretten lijkend op mijn eertijdse dorpsgenoten met de bijbehorende karaktereigenschappen. Ik zag het handmelken door aangenaam ogende boerendochters weer als de normaalste zaak gebeuren. Alleen de vrijelijk ontblootte meisjesbovenlijven waren thuis hooguit een fantasie, hier werkelijkheid. De constructie van hutten, huizen, schuren, stalletjes en andere bouwsels die op een plattelandserf thuis horen, leek werkelijk gedaan op manieren die ik al lang kende. Buigzame twijgen houden het dak bijeen op vrijdragende gebinten met pennen strak gezet en wanden van takken, leem en stro, of het nu in Senegal, India of Egypte is. Geuren van rook, droge koeienstront en gebrandde pinda's strijden er om de beste plek. Brede zanderige sporen waaieren uiteen over de omliggende woeste gronden, meanderend om de waterplassen, soms terugkerend op de oude bedding, dan weer een geheel nieuwe koers volgend. De akkerveldjes zijn afgezoomd met een dikke wal doorntakken die zelfs de geiten te machtig zijn. Ze liggen, schijnbaar zonder enige regie, over heel het terrein verspreid. Tegen de avond komen ze van alle kanten terug, de koeien, in een wolk van stof, voor de vorm opgedreven door een achtjarige koejongen, want het vee weet sinds eeuwen waar de waterplaats is. Dit is Brabant in 1850. Ik realiseerde me daar dat ik het verste punt van mijn reis bereikt had en vanaf nu alleen nog maar kon terugkeren.

Intussen hadden we een boerderijtje, een oud en afgeleefd geval, met wat grond gekocht van de buurman bij mij thuis; waar anders. We deden dat, zo maakten we onszelf wijs, omdat we vonden dat onze kinderen een thuis behoorden te hebben, inclusief het besef dat ze daar ook thuis hóórden. Achteraf beken ik dat dat minstens evenveel onszelf betrof. Ik moet erbij vertellen dat mijn vrouw steeds meer op mij begon te lijken, geestelijk wel te verstaan, ook behept met dezelfde gevoelsongemakken. In ons parallelle bestaan als kleine boer is deze aankoop onze redding geweest, financieel, maar vooral emotioneel. Het gegoed zijn in het land van onze voorouders heeft ons vaak een geestelijke schuilplaats geboden tegen machtsbeluste ambassadesecretarissen en directeuren met het baasjes-syndroom die in onze gedachten na hun VUT-moment nog slechts kunnen gaan zitten vegeteren op een grondloos appartement. Wij konden ons, heimelijk, trots en onafhankelijk voelen. Maar van veel dieper kwam het besef dat alle overgangen eigenlijk maar schijn waren geweest, een droom die ik me wel kon herinneren, maar die niet echt was gebeurd. Het kind in mij kon gewoon door leven waar het was gebleven, vijftig jaar geleden, dacht het.

De Oude Schouten Hofstad is een cultuurhistorische hoeve in de omgeving van Gilze die door Jan en Connie Hoevenaars op oud-Brabantse wijze wordt beheerd. Op afspraak ontvangen wij geïnteresseerde groepen vanaf 8 personen, maar nooit meer dan één groep tegelijk. U kunt uw bezoek de accenten geven die u wilt door uw eigen keuze uit de verschillende activiteiten te maken. De naam 'Oude Schouten Hofstad' voert terug naar het eerste registers van de heren van Breda. Rond 1475 werd daar opgetekend: "*Willem van Stramproy, van de goeden daer hij oic op woont, gebeitene de oude scoutete hofstad*". In 2002 werden bij bouwwerkzaamheden in de woonkamer archeologische sporen gevonden van 3 opeenvolgende bebouwingsfasen. De oudste dateert uit de late middeleeuwen (1200-1400). Dat gebouw is eind 16e eeuw volledig afgebrand. Daarop volgde een woonhuis met stenen schouw opgetrokken rond 1600. Dit huis heeft het niet zolang volgehouden want het werd na amper 100 jaar al vervangen door de huidige langgevel hoeve. Uit archiefonderzoek door ons is gebleken dat wij sinds Willem van Stramproy nu de 22ste eigenaren in rij zijn.

De Oude Schouten Hofstad wordt door ons beheerd als een oud cultureel erfgoed. De akker wordt bezaaid met oude granen, in de moestuin vindt men lang vergeten groenten, de bloementuin kenmerkt zich door veelkleurigheid van ouderwetse boerderijbloemen en in de hoogstamboomgaard staan fruitrassen uit overgrootmoeders tijd. Heggen, een gevarieerde erfbeplanting, een ouderwetse waterpoel en een kippenren kleden de hoeve aan. De bijgebouwen werden met oude bouwtechnieken gerestaureerd. Het wonen en werken op dit erf vraagt een manier van leven die niet iedereen voor zichzelf zal kunnen realiseren. Maar veel van onze gasten hebben al wel genoten van hun bezoek en er ideeën voor eigen situatie opgedaan. Uit archiefonderzoek door Jan en Connie Hoevenaars is gebleken dat zij sinds Willem van Stramproy nu de 22ste eigenaren op rij zijn. Daarnaast zijn vele feiten en feitjes uit deze lange geschiedenis door hen aan de vergetelheid onttrokken en tot interessante lezingen verwerkt (ondersteund door power point).

Maar niets is wat het lijkt en elk begin is het eind van een eerder begin. De oude boerderij leefde nog en gaf ons beschutting, maar zij verlangde wel onze wederdiensten. Een lange rij van haar wensen werd in de loop der jaren ingewilligd: herstel van het rieten dak, want de oude dame wilde een net kapsel; erfbeplanting, want ze wilde beschutting; een bloementuin, een groentenhof en een boomgaard, want ze wilde mooi zijn en haar bewoners te eten geven; een nieuwe waterpoel, want ze wilde zich kunnen spiegelen aan de hemel. Er kwamen lange heggen naar de weg die de blik naar haar leiden, maar alleen heggen zoals zij die van vroeger had gekend. De schuur, het schob⁸ en het houthok moesten opgeknapt of herbouwd worden, want ze wilde onderdanen om zich heen hebben. En nog is ze niet tevreden. Haar oude akkers moeten weer met Sint Jansrogge bezaaid worden, of haver, of vlas. De werkelijkheid wordt ons (mijn vrouw is nog steeds met mij) steeds duidelijker. Eerst wilde ze 'hoeve' genoemd worden in plaats van het banale 'boerderij', maar naarmate ze meer van haar verleden aan ons ontvouwt, noemt ze zich steeds vaker 'hofstad' of liever nog 'oude hofstadt'. Wij bezaten haar dachten we, maar integendeel worden wij door haar bezeten. Meer en meer blijkt dat zij teruguit in de tijd leeft en wie in haar is evenzeer. Vanaf het moment dat we er voor het eerst als bewoners binnentraden is ze ons gaan indoctrineren. Maar nee, vijftig jaar eerder moet ze mij als jongetje al hebben opgemerkt met dat middeleeuwse aura en heeft ze zich over mij ontfermd. Zo leven we met haar en elkaar zoetjes naar het verleden. De warme landen zijn naar de grijze toekomst vergleden, alle moeilijke overgangen liggen steeds verder voor me. Alle dingen die wegwijnden en verdwenen als ze met mij in aanraking kwamen, bloeien nu op en komen in knop. Het beschuttende bos waar ik ooit uitgejaagd werd, sluit zich weer om mij heen en alles wordt stil.

Jan Hoevenaars

⁸ schob is een bijschuurtje of geriefhok.

De geschiedenis herhaalt zich, alles komt op de kop.

IJstijden zijn gekomen en gegaan, grote rijken zijn gekomen en de meeste zijn gegaan (zoals het Romeinse rijk, Karel de Grote, Napoleon en het derde rijk). Ooit waren we blij met kunstmest en ontwatering (terecht). Ooit groeiden de bossen weer omdat schapen dankzij kunstmest de heide niet meer af hoefden te grazen voor de mest. Toen kwam er een tijd dat de kunstmest en er toe bijdroeg om dennenbossen ziek te maken, door de zogenaamde zure regen. Vlak na de oorlog stonden mensen tijdens hun zondag-wandeling vergenoegd naar de rook van de hoogovens te kijken te kijken: dat was vooruitgang. Vlak na de oorlog waren er in Zurich (Zwitserland) grote villa's te koop met als speciale attractie: 'uitzicht op de snelweg'. Ooit was men blij met de [schone] auto omdat je op die manier geen last had van paardendrollen op de weg. Tegenwoordig organiseert men in Wageningen op de 'university of life sciences' wedstrijden voor robots, ironie ten top maar wel aardig om te zien wat men allemaal kan. In de kassenwereld van Bleiswijk werkt men ook aan robots in de kassen terwijl het er op lijkt dat het hele landschap daar al één grote robot is. Zo'n veertien jaar geleden braken de dijken van de Betuwe bijna omdat ze te nat waren, een jaar of vijf later brak er een dijk in Wilnis omdat die te droog was. Ooit had de Aalsmeerse Bloemenveiling méér dan 60% van de wereldbloemenhandel in handen, nu is dat minder dan 40%. Ooit reisden de Hollanders met kraaltjes en spiegeltjes de wereld rond om handel te drijven, nu komen ze terug in het vliegtuig met kraaltjes en spiegeltjes die ze ergens in de tropen hebben (terug)gekocht. Herhaalt alles zich dan en kunnen we leren van de geschiedenis? Wordt alles klein dat ooit groot was en andersom. Heeft Jezus gelijk in de zaligsprekingen dat er echte omkeringen komen, door god of gewoon vanzelf? Kan het zijn dat het leven gewoon een opvolging is van cycli die zich herhalen en omkeren?

De naam van een huis in Middelburg (links) en een stukje uit de Bergrede (rechts), uit de Friese Bijbel, ook al zullen de Friezen wel nooit meer heer en meester in Dorestad worden.

Links een kunstwerk waarin men laat zien hoe de grote weg in Drachten (een pronkstuk van de jaren 60) binnenkort weer 'vaart' en bevaarbaar wordt. Een wat oudere Drachtenaar (ca 58 jaar op de foto) wordt ondervraagd door een journalist van de NRC over wat hij nu 'wel niet' vindt van het feit dat de vaart weer open wordt gegraven die 40 jaar geleden werd dichtgegooid. Toevallig stond deze Drachtenaar 40 jaar geleden ook in de krant op de foto toen ongeveer op dezelfde plek de laatste brug (de tsjerkedraei) werd gelicht 'in naam der vooruitgang'.

Samen met een vriend (Harm de Vries) zat ik eens te mijmeren over dit soort veranderingen en omdraaiingen. En toen kwamen we met een willekeurig lijstje, het zal wel niet helemaal goed zijn maar toch is het aardig om naar te kijken:

- 35 jaar geleden kon mijn vader met één inkomen een gezin van 7 personen onderhouden en de kinderen naar school sturen. Nu hebben mijn vrouw en ik twee inkomens nodig.
- de beken uit onze studietijd zijn rechtgetrokken
- de omdijkte gebieden zijn gezakt ten opzichte van de gebieden die niet omdijkt zijn,

- de pogingen om steeds meer graan te produceren zodat we [in de na-oorlogse traditie] zoveel mogelijk monden kunnen voeden, maar het resultaat was dat we hoe langer hoe meer voedergraan zijn gaan verbouwen en dat we geen bak-kwaliteit graan meer hebben
- de arbeiders van de trotse melkveehouders in Noord Holland gingen kool verbouwen in hun tuintjes en een poos later hadden de melkveehouders het voor het na-kijken, de tuinbouw werd de sterkste sector in die regio

Vroeger had de sint nog gezag, nu is hij 'een goede sul'

- een lage arbeidsparticipatie wordt gezien als een slechte indicator. Dat is onjuist. Het geeft juist aan dat veel gezinnen het huishouden weten rond te zetten met weinig middelen, dat betekent veel 'quality' time
- ooit woonde je in het groene hart veilig en hoog op het veen. Je kon het groene hart ontwateren door sloten te graven, dan liep het water er gewoon uit, maar toen dat lang genoeg duurde moest er gemaald worden en op sommige plekken is er nu bijna geen malen meer aan omdat de grond steeds verder inzakt.
- de boer die zich vroeger kapot werkte om zijn kinderen een bedrijf te geven maar die zijn kinderen nu soms een beter leven toe wenst
- bos wat vroeger gekapt werd voor de landbouw en dat nu weer terug moet naar de natuur
- het ministerie van landbouw dat vroeger bedoeld was de boeren te helpen en dat nu wel eens andersom werkt ..

Daken werden 'in de goede oude tijd' gemaakt om te kunnen schuilen tegen de regen, nu verbouwen we er waarachtig gras op (Utrecht) en/of we parkeren er auto's op (Bloemenveiling Aalsmeer)

- vroeger was iedereen op het platteland afhankelijk van de landbouw, nu zijn de boeren daar de minderheid
- als we vrijwilligers werk gaan betalen na facturering, dan groeit de economie.
- als je bij de ontwikkeling van een project goed kan schrijven dan krijg je het gehonoreerd. Als je de accountantsregels goed toepast, wordt een projectuitvoering geaccepteerd, en als je de beleidsregels goed verwerkt krijg je een vervolg. Het zijn dus de schrijvers die een project krijgen, en de boekhouders, die de centen krijgen.
- voedselschaarste is goed voor de plattelandontwikkeling. In Nederland en in de ontwikkelingslanden.

Van 'Duits soldatenliedje' to 'volkslied van de geallieerden'

The Lale Andersen memorial in Langeoog "**Lili Marleen**" after a German love song, first recorded by Lale Andersen in 1939, which became popular during World War II. The poem was originally titled "Das Mädchen unter der Laterne", but it became famous as "Lili Marleen". The words were written in 1915 during World War I by Hans Leip (1893-1983), a school teacher from Hamburg who had been conscripted into the Imperial German Army. Leip reportedly combined the names of his girlfriend and another female friend. The poem was later published as "Das Lied eines jungen Soldaten auf der Wacht" ("The Song of a Young Soldier on Guard Duty") in 1937 now with the two last (of five) verses added. It was set to music by Norbert Schultze in 1938. Tommie Connor later wrote English lyrics. It was recorded by Lale Andersen in 1939.

Original German lyrics

Vor der Kaserne,
vor dem grossen Tor,
stand eine Laterne
und steht sie noch davor,
so wollen wir uns da wiedersehen,
wenn wir bei der Laterne stehen,
wie einst, Lili Marleen,
wie einst, Lili Marleen.

Unsere beide Schatten
sahen wie einer aus,
dass wir so lieb uns hatten,
das sah man gleich daraus.
Und alle Leute sollen es sehen,
wenn wir bei der Laterne stehen,
wie einst, Lili Marleen,
wie einst, Lili Marleen.

Schon rief der Posten,
"Sie blasen Zapfenstreich.
Das kann drei Tage kosten."
"Kamerad, ich komm sogleich."
Da sagten wir, "Auf Wiedersehen",
wie gerne wollt ich mit dir gehen,
mit Dir Lili Marleen,
mit Dir Lili Marleen.

Deine Schritte kennt sie,
Deinen zieren Gang.
Alle Abend brennt Sie,
Doch mich vergass Sie lang,
Und sollte mir ein Leids geschehen,
wer wird bei der Laterne stehen,
mit dir, Lili Marleen,
mit dir, Lili Marleen?

Aus dem stillen Raume,
aus der Erde Grund,
hebt mich wie im Traume
dein verliebter Mund.
Wenn sich die späten Nebel drehen,
werde ich bei der Laterne stehen,
wie einst, Lili Marleen,
wie einst, Lili Marleen.

Literal English translation

In front of the barracks,
In front of the main gate,
Stood a lamppost,
And if it still is standing out front,
Then we'll see each other there again,
If we stand by the lamppost,
As before, Lili Marleen,
As before, Lili Marleen.

Our two shadows
Looked like one,
That we held each other so fondly
Someone would think we were one.
And everybody will see it
If we stand by the lamppost,
As before, Lili Marleen,
As before, Lili Marleen.

Already the guard was crying,
"They're blowing taps.
That could cost you three days."
"Comrade, I'm coming right away."
There we said farewell,
But I would rather have gone with you,
With you, Lili Marleen,
With you, Lili Marleen.

She knows your pace,
Your special stride.
Every evening she is burning,
Though she forgot me long ago.
And if a mishap should befall me,
Who would stand by the lamppost,
With you, Lili Marleen,
With you, Lili Marleen?

From out of silent space,
From out the lands of Earth,
Your beloved lips uplift me
As if in a dream.
When the nocturnal mists swirl,
I will be standing by the lamppost,
As before, Lili Marleen,
As before, Lili Marleen.